

Slovensko republičansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGU, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Ethin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

Anton Zlogar, Matt Pogorelec, Anton Motz, Frank Mravljica, Ivan Kušar, Frank Šavs, Frank Udovih, Joseph Steblaj, Leo Zakrajšek, John Er-mene, John Rezel.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljke je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box No. 1, Cicero, Ill.)

Podjetniki hočejo biti gospodarji v "svoji" hiši. Ali dvomiti je nekoliko o tem, če je tovarna, plavž ali rudnik res absolutno njihova hiša. Tako brezpogojno lastnino bi jim še kakorkoli lahko priznali, če bi bila fabrika enaka gozdu, kjer bi rastlo drevje samo od sebe, in bi gospodar ne imel v njem drugega opravka, kakor da bi se tam izprehajal. Toda tovarna je sama ob sebi mrtva. Niti kapital je ne oživi. To, kar pričakuje kapitalist od nje, zanese vanjo šele delo. In za delo so potrebni delavci. Oni ustvarjajo vrednost, ki nosijo kapitalu dobiček. Tako so vsaj idealno delavci solastniki podjetja.

Ta lastnina ni priznana v nobeni bančni knjigi in v nobenem zakonu. To vemo. Ali štrajk dokazuje, da faktično obstoja, kajti če delavci zapustijo stroje, se hipoma ustavi vsa tovarna in ne more služiti svojem namenu. Delavstvo je torej popolnoma opravičeno, če zahteva v podjetjih gotove konstitucionalne pravice, kakor so jih narod zahtevali v državah.

Individualistične misli.

(Konec s 1. strani.)

gih. Dovolj je močan, da bi lahko umoril soseda in mu vzel njegovo imetje. Vendar ne stori tega, ker bi se lahko sosedovi sorodniki združili in ubili njega. Ne zaradi soseda, temveč zaradi sebe, zaradi svoje varnosti pusti soseda pri miru.

Poleg enega "jaz" je mnogo drugih "jaz" na svetu. Vsak drugi individuum ima enake absolutne pravice kakor jaz. V sled tega so interesi vsakega posameznika v konfliktu s interesi vseh drugih posameznikov. To je boj vseh proti vsem. V tem boju je moj jaz v tisočih nevarnostih, ki jih lahko zmanjšam, če se o gotovih rečeh pogodim z drugimi. Pravico imam do vsega sveta in do vsega, kar je na njem; toda moja potreba ni tako velika, zato lahko prepustim nekaj svoje neomejene pravice drugim, z namenom, da pospešim s tem svoje interese.

Tako nastane družba.

Individualnostno je "jaz" prvo, družba, naj bo že kakršnakoli, pa sekundarno.

Pri takem razlaganju je družba kajpada orodje močnih. Če je individualna pravica tako utemeljena, kakor smo videli, ostanejo seveda tudi v družbi individualni interesi glavni. Tisti, ki so sposobnejši, imajo že pri pogodbi, pri ustanovitvi družbe popolno pravico, da mislijo na svoje interese in da jih podpro, čimbolje morejo. Ako je to na škodo drugih, so ti drugi sami krivi; zakaj pa so slabejši? V družbi, ki je že ustanovljena, ima individuum pravico, da se zopet razvija, kolikor dopušča svojo moč. Ako nasprotuje pisana pogodba njegovim interesom, ni dolžan, da jo spoštuje; vprašanje je le v tem, če je dovolj močan, da jo prekrši brez škode zase. Če je, tedaj je zopet njegova moč njegova pravica. Zakonu mora biti pokoren, kdor se ne zna in ne more odtegniti njegovim šibam; kdor je dovolj sposoben, ga pa pogazi in si napravi svoj zakon sam.

S temi načeli se lahko opravičuje Kajnotovo ubojstvo, zasluženje Helotov, podloženost žensk, iztrebljenje "divjih" plemen, monarhistična avtokracija, kapitalistično izkoriščanje i. t. d.

Na očitiranje brutalnosti in surovosti odgo-

vajva individualizem, da je njegova teorija aristokratska. Kam bi prišel svet, če bi se slabotnim in nesposobnim prepustilo gospodarstvo? Močni so ustvarjeni, da rabijo svojo moč. S tem, da jim je natura dala moč, jih je določila za gospodarje; slabotnejši ne morejo biti po naravi nič drugega kakor hlapci. Konj ne more biti nad človekom; ne more biti, ker ni sposoben, da bi se postavil nadenj. Človek bi bil blazen, če bi se podal pod konjsko gospodarstvo ali če bi dal konjem enake pravice; prav tako bi bilo absurdno, če bi močni in sposobni dovolili slabim in nesposobnim, da vladajo, ali pa če bi jim priznali enake pravice. Najmočnejši — to so najboljši; svet je najboljši, če vladajo na njem najboljši, tisti, ki so aristokrati po naruri. Oni so posebno plemo, vzvišeni nad plebeji; in v tem aristokratskem plemenu imajo zopet posamezniki svojo vrsto. Useh odločuje, uspeh opravičuje vse.

Če je mogel posameznik sto drugih upogniti v svojo službo, je to dokaz, da je on sposoben, onih sto pa nesposobnih. Torej je popolnoma prav, da gospoduje in oni hlapčujejo, kajti na ravno je. Če se izmed takih gospodujočih eden povzpne nadnje, če uniči nekatere izmed njih, če prisili druge v svojo službo, je zopet dokazal svojo boljšo sposobnost; preprečil je s tem vpliv nesposobnosti; njegov rezultat kaže, da je njegovo delo oplemenjevalno.

Ne vpraša se, na kakšen način so prišli Rockefellerji milijoni v njegove roke; prišli so. On jih je mogel pridobiti, drugi niso mogli tega preprečiti; torej je njegovo bogastvo popolnoma opravičeno, brez obzira na sredstva, s katerimi je bilo zneženo na kup. Rockefeller je velik aristokrat, tisti, ki so delali in delajo zanj, so plebeji, neplemenite nature in njih naravni poklic je, da hlapčujejo aristokratu.

To so logične posledice individualizma, do kakršnih je n. pr. prihajal Nietzsche. Seveda je na tisoče individualistov, ki ne gredo tako daleč, to se pravi, ki niso tako dosledni. Ogledali si bomo še nekoliko nje, potem bomo pa vprašali, kaj pravi na to socializem.

Podlaga družabnega življenja je gospodarska. Vse prve potrebe človeka so gospodarskega značaja. Njegov organizem zahteva hrano, varstva zoper klimatične in vremenske vplive, torej perila, obleke, stanovanja, snage itd. Šele kadar je zadovoljeno tem potrebam, je mogoče misliti na druge in delati za drugačne, bolj duševne cilje. Seveda je življenje nekaj višjega kakor kruh, ali kruh je neizogibno sredstvo življenja in zanj je treba skrbeti pod pretno smrtne kazni.

Vzajemna pomoč je duša človeške družbe. Ako hočemo, da bo družba dobro urejena in da bo v njej vladala največja mogoča pravičnost, moramo skrbeti, da se vzajemna pomoč čim popolneje in na čim boljši podlagi uredi.

Od delavca zahtevati, da se odreče svoji organizaciji, ni nič drugega kakor brutalnost, ki se more utemeljevati le z večjo močjo kapitalizma, nikakor pa ne s kakšno pravico. Če bi se mogla podjetniku priznati pravica, da predpisuje svojim delavcem, katerim društvom smejo pripadati, katerim pa ne, bi se jim morala priznati tudi pravica, da ukažejo "svojim" delavcem, kaj smejo jesti in piti, kaj pa ne, kakšne knjige in časopise smejo čitati in kakšnih ne. Saj poizkušajo itak tudi to kapitalisti v takih krajih, v katerih imajo dovolj moči za to. Delavstvo se pa mora braniti, kadar je napadeno, ker sicer lahko izgubi vse svoje pravice.

Potreb ne določa le množina živih, ki jih zahteva telo, da ostane živo, zdravo in krepko, ampak višina sočasne kulture. Človek ima pravico do vseh užikov, ki so v njegovi družbi mogoči. Ako se je razvila znanost in umetnost, mora biti tudi to dostopno vsakomur. Človek je lahko sit in oblečen in pod streho, pa je vendar nesrečen, ker si ne more nabaviti knjig, ki bi jih rad čital, ali pa ker ne more študirati, za kar čuti v sebi nagnjenje in poklic.

Od kapitalistov bi se delavci lahko marsičesa naučili. Tudi vztrajnost v boju je taka reč, ki jo denarni mogotei prav dobro razumejo, in če bi jih delavci posnemali, bi tudi pogostoma lahko dosegli večje uspehe.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal dr. H. Dolencec.

Vidite, po takih tleh je prehajal gobar; kajti po lepi ravnini in prostih tleh je prehajal vsak, ki je nabiral gobo, in tam ni bilo kaj najti. In te potlesne mučne težave, to še ni bilo najhujše, kar je moral gobar prestati. Kar je bilo gobje pri tleh in po kladah, ta se je kar odsekala in je bila hitro v vreči. Ali do gobe, ki je bila od tal in na visokih gladkih šibah, do te je bilo pa teže priti. Še vrvili se težko pleza, torej črevlje z nog! Ta šiba je predebela, ni je moči objeti, treba je torej druge pomoči. Odsekati je treba dolg drog, napraviti po njem stopinje in ga prisluniti k drevesu, da pridete do vej ali do tanjšega debla. In ko si prišel do gobe, si objel deblo z eno roko, z drugo si držal sekuro in odsekaval trdo prisalo gobo, pa tako, da nisi ranil debla, kajti s tem bi bil izpridil tudi celotne korenike. Kar je padlo, se je valilo véasi daleč doli po strmini in tudi zamešalo v listje. Izgubili si morali torej tudi, kje da pobereš tako težko prislužen gobo. Zato sem pa že prej omenil, da gobar je moral biti pravi strokovnjak za rabo sekirice. Debla ni smel preveč raniti, mesa pa tudi ne presekati, kajti kosi gobe so morali biti kolikor mogoče veliki in celi. Ko

je bil zopet na trdih tleh in je svoj plen spravil v vrečo, je moral tudi drog skriti, da ne bi vsak drug nabiralec že od daleč zapazil goborodnega drevesa. Vsak gobar je imel kolikor toliko takih dreves, za katera je vedel on sam, in ko je zapazil, da jih je tudi kdo drug zasledil, je bil to zanj vselej majhen udarec. Tudi s skale na drevju si je gobar napravil pot, ako ni bilo drugače mogoče priti do gobe. In čim dalje je šel, več je nosil, vesel pa je bil tem bolj, čim teže je nosil. To je vsak gobar pristavil, ko ti je pripovedoval, in meni nasproti je navadno še rekel: "Saj ste lovec in veste, da lovec ni nikoli bolj truden nego takrat, ko gre prazen domov."

Okoli poldne si je privoščil gobar nekoliko počitka. To pa največkrat, ako je bilo nebo jasno, na kakem vzvišenem kraju, od koder je videl in gledal v daljavo. Človek bi dvomil, da je utrujen in za vsakdanji kruh boreči se gobar gojil tudi take misli in gledal z višine velikanske gozdove in motril daljavo. Toda resnično govorim, ako pravim, da domalega vsak gobar se mi je razodel kot velik čestilec narave in da nisem poznal nobenega, ki se mi ni pohvalil, da je bil že veli-

kokrat na vrh Snežnika, dasi po goljavi, ki obdaja Snežnik za več nego poldrugo uro hoda, ni imel kaj iskati. Ob počitku si je privoščil tudi ostanek zajutrika — mrzle žgance. Kaj ne, to ni bilo nič posebnega in še tega ni bilo dosti, da ni moka prehitro pošla.

Uro je vsak gobar nosil s seboj, toda ne v žepu, ampak v glavi. To sem moral večkrat slisati s pristavkom, da take ure ni treba navijati in da se nikoli ne ustavi; da pri lepem vremenu kaže prav natanko, pri slabem pa da pade tudi v želodec in celo v noge; da potem ni več tako zanesljiva kakor takrat, ko glava in oči povedo, na kateri skali Snežnika stoji kazalec v podobi solnčnih žarkov.

Pa ne samo uro, tudi vremenski je nosil gobar s seboj. Tega je baje še bolj potreboval, kajti ob slabem vremenu ni bilo za gobarja nič ali pa le malo užitka. Najhuje ga je zadel v pomladnjem ali jesenskem času sneg in že ime dokazuje, da se okrog Snežnika rad prikaže ta gost. Ni kazalo drugega, ko optrti si vreč in iti domov. Jeseni je romala ob taki priliki še kuhinjska posoda na svoje staro domače mesto, da se ni

toliko obrabila, kakor če bi ostala v gozdu lisičam in volkovom. Za vremenski je pa ni služil samo Snežnik in meglica ali oblak nad njim. Sapica, ki je pihala po tej dolini gori in doli, je še prej povedala, je li pričakovati solnce ali slabega vremena. Ptiči, posebno stržek, taščica, zlasti pa črna žolna, to so bili izvrstni vremenski proroki. Najbolj nevešča v tem oziru je kukavica. Še pol ure, predno je jelo mestiti, je letala in kukala po gozdu, kakor bi imela zidan grad in v njem vse polno živeža. "Veste gospod," mi je rekel stari Pirec, ki mi je pravil te reči, "ko bi tega ptica ne gnalo še v poletnem času doli v gorke kraje, bi ga ne bilo že več na svetu, kajti pomlad in sneg jih ugonobita na tisoče. Na vreme se prav nič ne spozna in si tudi ne zna nič pomagati. Noč jo vzame, ako je huda."

(Dalje.)

Splošno volilno pravico, pridobljeno od nekdanjega delavstva ima sedanje delavstvo v Ameriki. Velikanska množica tega delavstva pa niti ne premisli, koliko bi bila ta pravica vredna, če bi se je prav poslužilo.

Ethin Kristan.

Savičev pesimizem.

Konec.

X.

Savič je bil zopet izpremenjen. Ali tako hitro se ni udal. Bal se je nove zmote in sam sebi ni hotel verjeti. Novo razpoloženje svojega duha je boječ skrivljal pred Tonko.

— To je bila ena noč. Kdo ve, ali ni bila tudi to sama domišljija?

Debate s Tonko so postajale jako stvarne.

— Kakšni so bili prvi ljudje, ki so se skrivali po skalnatih votlinah in po visokem drevju, ki niso imeli ne orožja ne orodja, ki niso poznali ne ognja ne soli? Kako živi danes človeški rod? Ali je ta razvoj argument za pesimizem?

Savič je molčal.

— Najsiromajnejši delaves ima sedaj več pripomočkov za življenje, nego jih je imel nekdanji glavar celega plemena.

Savič jo je nemo pogledal.

— Koliko razlike je bilo med divjaki prvih dni in med nemo živalijo? In koliko znanosti, koliko umetnosti je danes na razpolago človeški duhu? Kako velikanska literatura priča za duševno delo človeškega rodu? ... Ali ne odgovarjate ničesar?

— In kako velikanska je še duševna in gmotna beda zatiranih razredov današnjih družbe? Ali ni to gorje tem večje spriči ogromnega duševnega in materialnega bogastva osrečenih članov te družbe? ... Ne, ne, ne. Narodi se sovražno, ljudje se ubijajo v gozdovih in mestih, posamično in na tisoče, v dvobojih in vojnah. To je pesimizem.

— Ali pa mora biti tako?

— Ali — mora biti tako? ... O razumem Vas. Vi mislite, kakor sem mislil nekdanj jaz. Tedaj sem navduševal trpine, oni pa so se mi rogali, češ, tako je bilo vedno.

— Torej jim je treba dokazati, da nimajo prav.

— Da, da. Tako sem mislil nekdanj.

— In potem ste zaprli oči, da ne bi videli, kaj se godi okrog Vas. In tako niste opazili, da se nevedni zavedajo, da se sovražniki sprijate-

ljujejo, da se zatirani dvigajo. Potapljali ste svojega duha v nirvano in tako niste očutili živega duha, ki objema človeški svet ... Ali, kaj govorim? Prepričajte se sami!

— Kako?

— Pojdite zvečer z menoj.

— Kam?

— Videli boste.

— Dobro.

Zvečer ga je peljala na shod ženskega društva. Dvorana je bila polna šivilj, modistic, delavk iz tovarn. Mlada, priprosta delavka je govorila o ženskem in delavskem gibanju. Savič je pazno poslušal; govor ni bil učen, a jako stvaren. Oziral se je po dvorani. Iz stoterih oči je sijalo živo zanimanje in umevanje. Govornica je poročala, da je združenje doseglo lep uspeh glede skrajšanja delavnega časa za ženske delavne moči.

— To naj nas vzpodbuja na neumorno delovanje. V naših rokah je naša bodočnost. Naš največji sovražnik je malodušnost. Zato pogum, tovarišice! Ako hočemo, moramo zmagati! Sursum corda!

Tako je zaključila govor.

Savič je bil osupnjen.

Tonka mu je povedala, da so se vse te ženske začetkom rogate tistim tovarišicam, ki so jih hotele zdraviti iz duševnega spanja. Sedaj imajo svoje društvo, svoj časopis, in očividno napredujejo.

— Pa ženske! je Savič vzkliknil.

— Da, ženske, je Tonka odgovorila. In razsodni ljudje pravijo, da je prav to veselo znamenje.

Neko nedeljo sta šla oba na deželo. Tonka je poznala vaškega učitelja, s katerim je seznanila Saviča. Govorili so o raznih rečeh. Med drugimi ga je Savič vprašal:

— Kako si pa preganjate čas tu zunaj? Ali vam ni dolgčas?

— Začetkoma mi je bilo. Sedaj je drugače. Večkrat imam zvečer šolo za odrasle. Stari kmetje sivih las prihajajo učiti se pisanja in čitanja.

Postali smo prav dobri prijatelji. Sedaj imamo tudi malo pevsko društvo. Udje so sami kmetje, pa jaz.

— Kmetje, ki se uče čitati in pisati?

— Pa s kakšnim veseljem! In to nam mnogo koristi. Ljudje spoznavajo, koliko je vredno, ako človek kaj zna, pa podpirajo šolstvo, kjer le morejo. Seveda, nekdanj je bilo vse drugače. A z ljudmi se mora prav ravnati. Vem, da je končno malenkost, ker menim, da to vendar nekaj (in!) malekosti, kar storim. Pa vendar sem jako zadovoljen, ker menim, da to vendar nekaj pomenja. Izobraženi narodi ne poginejo! ...

Ženske, ki se bojujejo za boljši položaj in za pravice, kmetje, ki se uče čitati in pisati! In vse to je on prespal!

Savičev pesimizem se je začel nevarno majati. A še vedno se je bal nove zmote. Pa Tonka je, že opazila, da se v njegovi duši nekaj spreminja in vsako priliko je porabila, da mu pokaže nova dejstva. Nagovorila ga je, da sta šla skupaj v gledališče, ko so igrali nov izvirni komad iz domačega življenja. Pokazala mu je, kako so polne galerije in stajališča, kjer se zbira prosti narod. Vodila ga je v društva, na shode. Povsod je bilo življenje, bujno življenje in plovovi.

— In kako dolga je še večnost! Koliko časa ima človeštvo še, da se razvije, da napreduje, da doseže vrhunec, katerega ne moremo danes niti sanjati! ...

Končno je moral sam sebi pripoznati, da ima to dekle prav.

— In kaj giblje vse to? Kaj ustvarja ves napredek in izpreminja vse razmere?

— Delo. ...

— A ideal mojega življenja je bil vsa ta dolga leta — nedelavnost. ...

Šolsko leto je že davno minilo. Savič ni niti opazil, kako. Tonka je bila gotovo s šolo. Prišel je zopet čas vpisovanja in Savič se je spomnil, da Tonka ne bo več njegova učenka.

— Učenka! Kakšna ironija! Jaz sem bil njen učenee. ...

In sedaj je ne bo več v šolo. ...

Ustrašil se je, kakor bi se bil domislil nečesa groznega. Ne bo je več v šolo — morda je sploh ne bo več. To — bi bilo strašno. Ali bi mo-

gel tedaj živeti? Brez Tonke?

Kako daleč sega ta misel ... Brez Tonke — je dejal. Kaj je to? Tako ne misli profesor o učenci, ne učence o učiteljici. Ali mu ni ona že več? Tovarišica? Prijateljica?

In brez nje naj bi ostal? ...

Razni občutki, o katerih je menil, da so že povsem zanirli v njegovem srcu, so se tekom zadnjega leta zopet povrnil. A to ... to je kakor povsem novo čuvstvo. Ali je morda to ljubezen?

Enkrat je ljubil!

— Olga! Ljubil sem Te! A v zvezdah sem vzel slovo od Tebe. In sedaj — ne vem, kaj je to. Ako je to ljubezen je vse drugačna, nego je bila ona do Tebe, Olga!

Ali bi bilo mogoče, da bi prišel konec sedaj? ... Oh, ne, ne. Sedaj ne, ta konec bi bil grozen, to bi bila poguba.

A kdo pravi, da bi moglo biti drugače? Ali sme upati ... Ali je le enkrat čital v njenih očeh — ljubezen?

Da, ljubezen, ljubezen. Sedaj ve, da je to ljubezen.

— Tonka! Brez Tebe! Pa še enkrat tisto grozno življenje. ...

Bilo je že pozno zvečer. Ta ljubezen ga je grizla v glavi kakor škorpion. V spomin so se mu povrile vse pekelske muke iz tistih časov. In izgubil je vso moč nad seboj. Ta hip ni mislil, da je pozna ura, sploh ni mislil ničesar nego to, da ne more niti uro več živeti v tej grozni negotovosti. Bal se je noči, ki je spuščala svoje sence na zemljo, bal se je, da bi legla noč tudi v njegovo dušo, tista črna noč, katero pozna samo on. In kakor vihar je pohlitel tja. ...

Tonka je stala na pragu. Bila je sama.

Tonka! Ali bi bilo mogoče? Tonka? ...

Čudno! Ona je vedela, kaj hoče vprašati.

— Odkod? Kako? Kdo ji je povedal?

— Ne, ne, to ne bi bilo mogoče, ne meni, ne Tebi!

— Ali me ljubiš?

— Zakaj sem Te hotela privabiti v življenje, iz katerega si bežal? Zakaj sem ti hotela dvigniti srce?

— Moja Tonka! Moja ljubljena žena! Moje srce je s Tvojim v višavah!

In to je bilo res ...

Zemeljske izpremembe.

Naša zemlja ni imela vedno take oblike, kakršno kaže dandanes. Po plutičnem in neptuničnem vplivu se je spreminjala in razvijala v tisočletnih ali celo milijonletnih dobah, ki so pa imele svoje krajše podobne. Skoraj vse glavne dobe se dele po svojih vremenskih premenjavah in manjših geoloških prevratih v vroče, deževne, ledene poddobe. In glavne razvojne dobe so po vrsti od prvotnih do sedanosti sledeče: kambriška, devonska, permogovna, trias, jura in terciarna doba.

Od kod ta imena in kako se določa starost in zapovednost raznih dob? Ta imena so od dežel in krajev, kjer so se našle geološke tvorbe iste dobe najprej ter so obdržale imena svojih prvih najdenišč. Njihova starost se določa po trdnosti, sestavi in zlasti po legi, katero zavzemajo v nemaknjeni zemeljski skorji. Čim globlje leži taka geološka tvorba, tem starejša je.

Ako greš od Kamnika proti Kamniški koči, že lahko vidiš, kako globoko se je Bistrica zajedla tuintam v zemeljsko skorjo. Ti stojiš na brvi in strmiš v ozko zarezo, na katere dnu šumi in se peni brhka heč planin. Stene te razpoke se vidijo, kakor zemeljska rebra, plast na plasti. Ali so vse te plasti istega značaja? Če so istega značaja, iste kakovosti, tedaj so iz iste dobe.

Še globlje — do 2000 metrov — se pa je zagrizla v zemsko lupino reka Colorado v Arizoni v Severni Ameriki. Ker leže skladi v tej 60 milj dolgi izdolbini vodoravno, tedaj jih gotovo še ni premaknil noben potres, nobena poplavlina. Tedaj je pa tukaj tudi založeno geološko blago od najstarejše do najnovejše dobe, ako računamo od spodaj navzgor. Ta prirodni čudež nam kaže plasti od pradednosti do zadnje razvojne dobe, od kambriške do terciarne dobe. Ta prirodni čudež je tedaj merilo za starost kakšnega geološkega predmeta. Ako na primer geolog primerja kamen iz Evrope s kamnom iz kambriške plasti ob reki Colorado ter se oba vjemata v kakovosti, tedaj je najdenišče v Evropi tudi iz kambriške dobe. Ker je suha zemlja skoraj vsa in morje po večini že geološko preiskano, so se po tej primerjalni metodi sestavili zemljevidi za glavne razvojne dobe naše zemlje.

Čudni so ti zemljevidi. Seveda je v vseh teh dobah prevladovalo morje, kakor v današnjih

dneh. Toda suha zemlja je imela veliko večjo obsežnost. Čeline so se vezale v tako ogromne in masivne svetovne dele, da ni bilo nič otokov. V kambriški dobi bi na primer dober globe-trotter prišel peš iz Severne Amerike v Avstralijo. V devonski dobi bi celo iz Groenlanda, tam ob blizu severnega tečaja, lahko še prišel po ovinku skozi Severno in Južno Ameriko neprestano po suhem še na onkraj Avstralije. Nasprotno bi v permogovni dobi kak predzgodovinski Odisej lahko plul od Tihega oceana v mehiški zaliv; od tcd po zdaj širšem, zdaj ožjem morskem rokavu v sedanje Sredozemsko morje; od tod nad Palestino približno do Samarkanda. Tukaj bi lahko naprej brodaril po krajih današnjega Himalaja, ki se je v poznejši dobi rodil iz morja, naprej, naprej proti vzhodu zopet v Tih ocean. Ali pa bi tam nekje pri Samarkandu obrnil svoj splov proti severu, ter brodaril ob Okskem prelivu nad Novajo zemljo, ki je takrat še globoko spala v morju, naprej v Belo morje, proti severnemu tečaju.

Ako se celine iz starejših dob opazujejo natančneje, se takoj spozna, da tedanja suha zemlja izraža določno dva kontinenta, severnega in južnega. Severni obsega severno Ameriko, Evropo in Azijo, a med Evropo in Ameriko leži prostrana dežela Atlantida. Južni del obsega južno Ameriko, Afriko in Avstralijo, a med južno Ameriko in Afriko na eni strani in med Afriko in Avstralijo na drugi strani leži velikanska dežela, Gondvana-dežela. Atlantide in Gondvana-dežele ni več, ob strani katastrofe sta izginile. Le otoki Azori, Angleško, Irsko, Islandsko, Madagaskar, Celjon nas spominjajo na pogreznjenost ali drugače izginile svetovne dežele. Stare egipčanske pravljice še pripovedujejo o rajsko lepi deželi v Atlantskem oceanu in grške pravljice nas vabijo na onkraj Herkulejevih stebrov, v deželo bajnih Hesperid.

Kaj je povzročilo strašen sodni dan za Atlantido na severnem kontinentu in kaj za Gondvana-deželo na južnem? Gotovo Pluton in Neptun, ta dva vladarja ognja in vode. In kaj, ko bi si bila razdelila delo, da bi Neptun bil porušil Atlantido, Pluton (Vulkan) pa Gondvana-deželo? Kako bi se to prilegalo strastnim, pokončajočim malikom!

Na zemljevidih starejših dob se še zapazijo razvojne črte. Naše Sredozemsko morje sega od Tihega oceana zopet do Tihega oceana, kakor je povedala zgoraj opisana plojba predzgodovinskega Odiseja. To Sredozemsko morje z imenom Tetida je prava zagozda med severnim in južnim kontinentom, in gre sporedno z ravnikom. Ta zagozda je zdaj ožja, zdaj širša; zdaj se veže s Črnim in Hvalinskim morjem, zdaj zopet se poriva skozi Rdeče morje, zdaj skozi srednjo Indijo. Navpično na to zagozdo se delajo tri morske razpoke: pri reki Ob v Sibiriji, Atlantska ožina in Baffinski zaliv. Te tvorne sile ločijo in združujejo severni kontinent, kakor se jim poljubi. Pri tem igranju največ trpi Evropa. Enkrat je Švedska, Norveška in severna Nemška pod vodo, druge dežele Evrope so polotok Azije. Zopet drugičrat je Evropa priključena celotni in masivni Atlantidi, da tam za Uralom divja od Tetide do Bajkalskega jezera odprto morje. Zopet je Evropa izraziti polotok Atlantide, zopet je Evropa na sredi precepeljena, da od Hamburga do Carigrada tečejo morski valovi, tako, da je en del Evrope pri Atlantidi, a drugi del pri Aziji. V jura-dobi je Evropa otok zase, ločen od kopnine, razcepljen na jugu v otočje. V starejši terciarni dobi je severni del Evrope združen z Atlantido, južni del je za otočje. Neptun s svojim trikljuskim cepinom hoče tukaj pri Evropi nekaj narediti. Naredil je, razbil je Atlantido in prizanesel še Evropi ter jo poročil z Azijo.

A še hušje je gospodaril Pluton na južnem kontinentu. Pognal je v zrak Gondvana-deželo med Afriko in južno Ameriko ter med Afriko in Avstralijo. Kos te Gondvana-dežele najbrž kroži zdaj kot luna okoli naše zemlje, drugi kos je razpršen v meteore, v svetovne vagabunde. Seveda je to bolj domneva, kakor znanstveni rezultat. Opira se na to okolnost, da je mesečna pokrajina s svojimi kraterji najbolj podobna vukanični deželi ob rtu dobre nade, odkoder se je moral zemeljski bledolčni spremljevalec — mesec — odtrgati. Opira se tudi na dejstvo, da je največ ognjenikov na južni poluti, tam okoli pradedne Gondvana-dežele. Opira se tudi na stereotipne trikotke, ki jih delajo južna Amerika, Afrika in srednja Indija, ker vse končajo v trikotni obliki. Samo morje jih ni moglo tako ošpičiti, ampak bi

jih bilo razdrobilo v otočje. Zlasti pa se opira ta podmena, da je mesec vsled strahovitega vukaničnega stiska odletel od desnega ali levega roba Afrike na to, ker se na ta način lažje razume, zakaj je Atlantida utonila v morju. Ker se je teža na jugu znižala, se je na drugi strani zemlja vgreznila. Ni bilo več ravnotežja; zato se je nasprotna skodelica z Atlantido vdrla globoko, ko je prva skodelica na zemeljski tehtnici bila oproščena Gondvana-dežele. In res izginje na zemljevidih prej Gondvana-dežela, potem še le z Atlantida. Gondvana v zrak, Atlantida v morje.

Ta simetrija med severnim in južnim pradednim kontinentom se pa kaže tudi v stalnosti. Najstanovitnejša dela sta na severu severna Amerika, na jugu srednja Afrika. Najbolj nemirna svetovna dela sta Evropa in južna Amerika. Črta največje stalnosti od severne Amerike do srednje Afrike in črta največje nestalnosti od severne Evrope do južne Amerike dela križ nekje tam, kjer je zdaj Atlantida pokopana, da tudi ona počiva pod križem.

Seveda sedanje oblike naše zemlje tudi še ni tvorba za večnost. Čakajo jo še silne spremembe. Tih ocean, ki je geološko najmanj preiskan, ker vsled prevelike vodnega pritiska ne morejo iz strašnih globljin dobiti niti blata, še manj pa trdih geoloških tvorb, ta Tih ocean hrani v sebi mnogo skrivnosti in bi mu po domače rekli, da je prikrita "rihta". Ne vemo, kaj bomo od njega še dobili za večerjo. Saj je šla ta dni po časnikih vest, da so po njem tulili veliki viharji, ki so zadivljali v severne ledene pokrajine in od tam pritiskali k nam ter povzročili pogubonosni mrz po celi Evropi. Že zopet trpi Evropa od Tihega oceana, ki je tudi v pradobah vabil Sredozemsko morje pri repu in pri gobcu k sebi. Če ni hotelo priti, pa je poslal svoje valovje čez Kitajsko in Sibirijo v Obski preliv, v atlantsko ožino, ali skozi Panama-ožino in Baffinski preliv, da je zbudil spečo pošast, ki je potem s svojimi kremplji trgala Evropo. Kaj hudega še čaka našo Evropo od Tihega oceana, njenega antipoda!!! Naj se kje vzdigne njegovo dno in Evropa pade kakor stara Atlantida. Neptun je že v starih dobah vedno srečkal in žrebal med usodo Atlantide in Evrope. Privoščil si je najprej Atlantido in zdaj?

Odkritje Paname.

Odkritje Amerike spada med tiste slučaje, v katerih človek nekaj išče, pa najde nekaj drugega. Kristof Kolumb ni imel niti oddale misli, da bi šel razkrivati nov kontinent. Kar je iskal, je bila pot v Indijo. Njegovo za tedanj časa veliko prepričanje je bilo to, da je zemlja okrogla. Če se more priti iz Evrope v Indijo, vozeč se proti vzhodu, mora biti to tudi v nasprotni smeri mogoče.

Vzhodno pot v Indijo je našel leta 1489 Portugalec Vasco de Gama. Seveda se je morala v ta namen objadrti vsa Afrika, zakaj suškega prekopa še ni bilo takrat. Toda bila je vendar pot v Vzhodno Indijo.

Kako konkurirati s Portugaleci? To je bilo vprašanje, ki je vodilo Kolumba do tega, da je treba najti zapadno pot. Z mističnim prepričanjem, da ima v tem slučaju na svoji strani božjo pomoč, je odplul Kolumb s svojimi majhnimi štirimi ladjami preko Atlantika, zavlil južno od Kube proti zapadu ter dospel dne 30. julija 1502 do nove dežele, obali današnje Honduras. Če bi bil plul od onega kraja, sledeč nasvetom ondnotnih Indijancev, proti severu, bi bil razkril bogati in kulturno visoko razviti deželi Jukatan in Mehiko in njegova usoda bi se bila morda vsled tega obrnila na boljše stran. Njegova fiksna ideja pa ga je napotila, da je iskal v nasprotni smeri, kjer je hotel najti Istočno Indijo. V velikanskih viharjih in neprestanem deževju je plul ob obali Centralne Amerike ter zbolel, kakor večina njegove posadke, na mrzlici. V pričetku oktobra so prišle ladje do zavarovanega zaliva Chiriqui, v indijanski pokrajini Veragua.

Na tem kraju je dobil Kolumb od domačinov sporočilo, da se nahaja onstran gorá drugo, veliko morje. To je bilo prvo sporočilo o eksistenci Pacifiškega oceana ter je vsebovalo obenem prvo spoznanje o morski ožini pri Panami. Kolumb pa je videl v tem nadaljni dokaz, da se nahaja na obali Zapadne Indije. Ono drugo morje ni moglo biti po njegovem prepričanju nič drugega kot Bengalski zaliv, in kos zemlje, ki ga je ločil od tega morja, je bil seveda mali polotok, katerega imenujemo danes Malako in ki je bil znan Kolumbu samemu pod imenom Zlatnega Kersoneza.

Še bolj utrjen v svoji misli je bil vsled tega, ker je bilo opaziti v pokrajini Veragua v rekah zlato in ker so nosili Indijanci zlat nakit. Le par dni potovanja je bilo, ki ga je moglo vsled tega ločiti od južnega dela polotoka, ki mu je zapiral pot v Bengalski zaliv in v Indijo. Nje-

gov neumorno delujoči duh je že sanjal v do-segi reke Ganges in o prvi obplovitvi sveta.

Raditega je zavozil nadalje južno ob obali današnjega panamskega Istma. Sila elementov pa ga je zasledovala vso pot. Neprestani viharji so ga zopet in zopet silili, da je iskal zavetja v nezadostnih in nevarnih pristaniščih. Bolezni in napori so privedli posadko ladij naravnost do obupa. Nekako v krajih sedanega Panamskega prekopa je neurje prisilo vso ekspedicijsko, da se je obrnila proti Veragui, kamor je dospel Kolumb v najhujšem stanju izčrpanja. Šele v aprilu 1. 1503. je mogel s svojim brodom odpluti iz pristanišča Chiriqui.

Že takrat pa je moral misliti na to, da se vrne v Španijo, namesto da nadaljuje potovanje proti iztoku, kajti njegove ladje so bile vse prelunjane od črvov. Strastni in svoj cilj zasledujoči mož pa je še enkrat zasledoval svojo pot, v nadi, da končno najde prehod do Indije. Eno svojih ladij je moral takoj v pričetku pustiti v Veragui. Drugo, ki se ni mogla več držati nad vodo, je moral zapustiti v bližini Puertobello. Z dvema ostalima ladjama, ki so bile napol razbite, je končno dospel v okolico Darijskega zaliva.

Treba bi mu bilo iti le še korak naprej in spoznal bi bil, da je zabredel v zagato in da se je obrnila obal zopet proti iztoku. Sledeč tej obali bi bil dospel do iztoka Orinoko in takrat bi se mu bilo izjasnilo v glavi, da je našel nov svet in ne Indijo, kakor si je domisljal. Takrat pa se je odločil, da se vrne proti domu, s tragičnim prepričanjem, da se nahaja na pragu Indije. Kot popolnoma pogorel človek je dospel v svojo domovino.

Šele deset let pozneje se je prvemu Evropejcu posrečilo prekoriniti prag Centralne Amerike in videti ono drugo morje, o katerem je bil slišal Kristof Kolumb. To pa se je zgodilo nedaleč od one okolice, kjer se nahaja danes Panamski prekop. Sloves tega dejanja je spojen z imenom Vasco Nunez Balboa.

Španci so takoj po razkritjih Kolumba pričeli s kolonizacijo zapadno-indijske obali. V eni teh kolonij, Santa Maria del Antigua, se je dolgo časa vzdržal Balboa ter uvelodil strog red med precej mešano družbo, ki je živela v tej koloniji.

Pri nekem pohodu v okolici je izvedel od nekega indijanskega glavarja, da se nahaja na drugi strani južno morje, do katerega je mogoče dospeti v devetih dneh, katero pa je mogoče že prej videti z višin gorá. V teh gorah se nahajajo tu-

di bajni zakladi zlata, po katerem so ti beli ljudje vedno izpraševali.

Ker je imel Balboa marsikaj na vesti, kar bi mu bilo lahko povzročilo sitnosti, je sklenil, da popravi svoje grehe z razkritjem nepoznanih dežel za špansko krono. Dne 1. septembra 1523. se je napotil s 150 Španci in 600 indijanskimi nosači na raziskavanje ter dospel do vasi, v kateri je poveljeval indijanski glavar Careta. Od tega je dobil potikaze ter pričel z njih pomočjo prodirati naravnost v južno-zapadno smeri, v notranjost dežele. Pot je bila dobro izbrana, kajti ožina ni presegala na tem mestu 70 kilometrov in višine Kordiljer so znašale le nekako 700 metrov. Izredne pa so bile naravne težkoče, ki so se stavile prodiranju na pot. Ob bregovih so se nahajala močvirja in bolj v notranjost so segali pragozdi, v katerih ni bilo niti podnevi zapaziti solčne luči. Poleg tega so še sovražna indijanska plemena korak za korakom ogrožala ekspedicijsko četo.

Kljub temu pa si je izvojeval Balboa pot naprej. Dne 15. septembra 1513 — toliko časa je namreč potreboval za to kratko pot — so mu sporočili indijanski voditelji, da je videti z bližnjega griča ono drugo, bajno morje. Tedaj se je razvila v njem vsa romantika, ki je živela v vseh ljudeh one pustolovske in fantastične dobe. Balboa je ukazal svojim ljudem, naj se ustavijo. On sam je hotel prvi videti novo morje. Spelzal je na grič in pred njim se je raztezala gladka morska površina. V pogledu na to morje je padel na svoja kolena ter se zahvalil Bogu in vsem svetnikom, da je bila njemu, navadnemu človeku, dodeljena sreča takega razkritja. Nato je pozval svoje spremljevalce, naj pridejo bliže ter jim pokazal morskoro ravan, ki jim je obetala neizmerne zaklade. Vsi so prišli in tudi poklekli ter se zahvalili Bogu za veliko srečo, ki jim je bila dodeljena. V drevesa, ki so se nahajala v bližini, so vrezali imena vseh, predvsem španskega kralja. Nek navzoči notar je sestavil pismo, ki so ga podpisali vsi navzoči Španci.

Treba pa je bilo še premagati sovražno indijansko plemo, preden je bilo mogoče dospeti do obrežja. Dne 29. septembra 1513 je stal Balboa na bregu onega zaliva, katerega je imenoval po imenu svetnika zaliv San Miguela.

Vpričo zbrane družbe je stopil v polni vojnovi opravi do kolen v morje, noseč v eni roki zastavo z Marijino sliko, v drugi pa gol meč. Na slovesen način se je nato polastil vse zemlje, "od severnega

do južnega tečaja." Novo morje, ki ga je našel na jugu dežele, je imenoval "Južno morje," katera označitev se je ohranila do današnjega dne, kljub vsej neresničnosti. Potem, ko je zavojeval več indijanskih glavarjev v dotični okolici, je nastopil konec novembra potovanje nazaj proti Maria del Antigua. Med tem časom pa je izvedel prvič, da se nahajajo bolj proti jugu sijajne države Inkov v sedanji republiki Peru.

Razkritja Balboa so vzbudila v domovini največjo senzacijo. Utrdila so mnenja, ki je postajalo med tem časom vedno bolj splošno, da pripadajo namreč vse obali, ki so se našle od leta 1492 naprej, popolnoma novemu svetovnemu delu. Vsled tega je nanovo vplamtel strast, da se končno dospe do zlatih dežel, o katerih so sanjali takrat vsi narodi.

V kratkem se je tudi porodila želja, da se premagajo vse ovire, ki se stavijo na pot med obema morjema za promet z ladjami. Najprvo se je pričelo z iskanjem naravne vodne poti, in s tem iskanjem se je razkrila v teku par let vsa istočna obal Južne Amerike. Leta 1520. se je končno razkrila vsa cesta Magalens, ki se je bila nahajala preveč na jugu, da bi ugodila vsem praktičnim potrebam in zahtevam. Sočasno se je pa porodila drzna misel, da se odstrani naravna zapreka ter zgradi umeten prekop preko najožjega pasu Centralne Amerike.

Ohranilo se je pismo Ferdinanda Cortesa, velikega razkritelja Mehike, španskemu kralju Karolu V., v katerem se govori o morski zvezi med Panamo in Tehuantepekom. V teku prihodnjih desetletij se je porodilo še veliko število drugih načrtov, tičečih se različnih mest Centralne Amerike. Vse te načrte pa so skovali v popolnem nepoznanju in neupoštevanju velikanskih zaprek, ki so še bile takratnemu človeštvu na poti in ki so premagale vse, kar je bil človek mogel storiti v tedanjem času.

V resnici ni prišlo niti do poskusov, da se izvede slično podjetje. Vse tozadevne načrte pa je pokopal Filip II. s svojo izjavo, da ne sme ločiti človek, kar je bil zvezal Bog.

Skozi stoletja je nato spala ideja medocean-skega prekopa ter zveze med Atlantikom in Tihim morjem. Ko pa se je v resnici izvedla ideja, katero so bili prej zasledovali številni rodovi brez vsakega uspeha, je hotela usoda, da je padla obletnica ravno na dan, ko je dospel Balboa na obal Tihega oceana.

V PETROGRADU.

Kdor je prišel na svojih potovanjih v Petrograd ter se nastanil v enem izmed hotelov na Nevskem prospektu, se je gotovo hitro očistil in unil, da gre brez vsake zamude opazovati življenje in vrvenje po cestah najmlajšega izmed milijonskih mest.

Prvo presenečenje povzroča tišina v mestu, vladujoča kljub živahnemu prometu, ki se da primerjati le z onim Londona, Pariza ali današnjega Berlina. Tlak iz lesenih koele ne dovoljuje nikakršnega ropota, kar veliko pripomore k ugodnosti Petrograda. Vsak človek se takoj napoti na najlepši trg, katerega so zgradili v Petrogradu — na palaški trg, ki se razteza v polukrogu okrog Neve med Zimsko palačo ter poslopjem generalnega štaba.

Triumfator na poslopju generalnega štaba s svojim zmagovalnim vozom, v katerega je vpreženih šest konj, vzbuja junaške spomine. Tam se nahaja tudi 42 metrov visoka soha Aleksandra, katere podstavek je vlit iz turških topov. To pa je tudi pozorišče, na katerem so se odigrali v zadnjih časih znani nemiri. Da se pride do Tavriške palače, katero je zgradila cesarica Katarina za Potemkina in ki je od onega časa doživela najrazličnejše igre usode, ponižanja in ponosa, je morala velika ljudska množica prekoriniti ves ta velikanski trg.

Mimo katedrale Izaka, ki je obdana ob Velikinoč od pobožne ljudske množice, so se gnetli revolucionarji k velikanskemu spomeniku carja Petra Velikega, katerega je zgradil leta 1782

Francoz Faleonet. Ponosni reformator se dviga na iskren konju po skali navzgor ter izteza svojo carsko desnico proti Nevi in Petropavlovsku.

Dolga rokokoo-fronta Zimske palače, ki je obrnjena proti Nevi, je prekinjena od krasnih stopnic, po katerih je prihajal car peš ob velikih slovesnostih, obdan od vsega svečeniškega pompa. Tej palači nasproti leži tempelj in skrivnostna trdnjava Petropavlovsk na nekem otoku v Nevi. Okrog krasnega trga se vrsti še več drugih palač. Marinski palači nasproti se dviga spomenik Nikolaja I. in v krasnem parku stoji kip cesarice Katarine, obdane od svojih generalov. Trije mostovi vežejo ta trg z mestnimi deli, ki leže na drugi strani Neve.

Zimska palača je s pokrito galerijo zvezana

z Eremitažo, v kateri je shranjeval car svoje umetniške zbirke. Ves mestni del pa nadvladuje katedrala sv. Izaka, katero nosi 48 doričnih stebrov iz granita. S 102 metra visoke galerije se lahko uživa razgled po vsem mestu in sosednem morju.

Nikdar ni človekova nezadovoljnost popolnoma zaspala. Vsak uspeh ga je sicer navdal z zadovoljnostjo, in to je bilo potrebno, ker bi bilo drugače njegovo življenje kratkomalo nezno. Ali vsakemu uspehu je sledilo spoznanje, da še ni dovolj dosegel. Uspehi so bili potrebni, da ni obupal; oni pa so bili tudi nauk, da si lahko pribori še vedno kaj boljšega, če se ne vda topi zadovoljnosti.

IZHAJA VSAKI TOREK.
Lastnik in urednik:
**Jugoslovenska delavska tiskovna
družba v Chicago, Illinois.**
Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaiti
tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
— socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošilja-
nja lista in drugih nerednosti, je po-
šiljati predsedniku družbe
Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave.,
Chicago, Ill.

PROLETARIAN
Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workmen's Pub. Co.,
Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

NAJSTAREJŠE MESTO.

Goro Ararat v Armeniji imajo
tisti, ki smatrajo sveto pismo za
zgodovinsko knjigo, splošno za
mesto, kjer je zapustil Noe svojo
barko. Bilo pa je šele leta 1829, da
je neki izurjen angleški turist
prvič splezal na goro. To odlično
delo je pripisovati dr. Parrotu.
Stoletja se je gora upirala napo-
rom turistov in drugih držnih raz-
iskovalcev, in krščanski duhovni-
ki v Armeniji so ožnanjali kot
versko resnico, da je vrhunec te
gore dom Jehove in da ne more
nobeno človeško bitje dospeti na
vrh, na da bi pri tem zapadlo
božji jezi. Ko je dr. Parrot izjavil,
da se je mudil na vrhuncu gore,
mu tega duhovniki niso hoteli
verjeti in te svoje vere se drže še
danes, kljub dejstvu, da je bilo od
tedaj na gori že večje število raz-
iskovalcev, ki so zrlji za Ararata, po
Armeniji iz 17,000 višine čevljev.

James Bryce, prejšnji angleški
poslanik v Združenih državah, je
splezal na vrhunec Ararata v se-
ptembru 1876, in sicer sam. Ruská
vlada mu je dala na razpolago
spremstvo, a že v višini 5000 čev-
ljev se je polastil ljudi tak strah,
da niso hoteli iti naprej. Bryce
popisuje vrhunec gore kot majhno
ravnino, pokrito s snegom, fiho
in zapuščen, s svetlozelenim ne-
bom nad seboj.

Nakičevan v Armeniji, ob ob-
ronku gore Ararata, zahteva zase
čas, da je najstarejše mesto na
svetu. Ime tega majhnega mesta
pomeni: "Tukaj je izstopil." Do-
mačini izjavljajo na popolnoma
določen način, da je bilo na tem
mestu, kjer je stopil Noe iz barke
s svojo družino in živalmi, usta-
novil dom, zasadil trto, ter se ko-
nečno tudi opil.

Ob vznožju gore se nahaja grob
Noetove boljše polovice, in sicer
predstavlja le še razvalino v no-
trajnosti nekega armenskega sa-
mostana. Noe sam pa ni bil poko-
pan v "najstarejšem mestu sve-
ta", temveč v bližini Damaska.
Bil je zelo velik človek in v dokaz
kažejo domačini njegov domneva-
ni grob, ki je dolg petdeset čev-
ljev.

Armenci tudi trdijo, da se je na-
hajal paradiz v bližini gore Ara-
rata.

V resnici so bila v Aziji mesta,
ki so propadla in jih šele v sed-
anjih časih odkopavajo, kakor Ba-
bilon, Asur in še starejši Akad.
davno preden je bil ustanovljen
Nakičevan. Kar se tiče Noetove
barko in vesoljnega potopa, pa
tudi že vemo, da je to le lepa sta-
ra pravljica.

Izgube konj v vojni.

Koliko konj pade v vojni, to je jako
težko dognati, vendar pa se mora skla-
pati približno po izgubah v prejšnji
vojni. Zadnje leto ameriške držav-
ljanske vojne je imela armada Unije
okoli 200,000 konj. Od teh jih je padlo
dnevno okoli 600. Skupna izguba znaša
torej preko 20,000 konj. V burški vojni
je zginila Anglija nad 15,000 konj in
mezzov. "Animal World" piše: Va-
šen faktor za izgube konj so rane, ki
jih povzročajo krapneli. Nobena žival
ne pogine pač tako naglo kakor ravno
konj. Tako inficirani konji zgne mo-
go moči in jih morajo ubiti. Slabo
vreme in neredna hrana povzročata raz-
ne bolezni pri konjih. Ceni se, da ni
preveč, ako se računa, da postane vsak
dan v sedanji vojni okoli 5000 konj ne-
spособni za vojne namene.

Jack London:

Kako sem postal socialist.

Povsem primerno je, če se pravi, da sem po-
stal socialist na podoben način, kakor so nemški
pogani postali kristjani — vteplo se mi je to v
glavo. Ne le da se nisem ožil na socializem v
času svojega preobrata, ampak celo pobijal sem
ga. Bil sem zelo mlad, komaj fantalin, o ničemer
nisem mnogo vedel, in četudi nisem nikdar kaj
slišal o takozvani šoli "individualizma", sem ven-
dar pel himno močnih iz vsega srca.

To je bilo zato, ker sem bil močan. Z besedo
močan mislim reči, da sem bil dobrega zdravia in
krepkih mišic, in to dvojce darov je bilo lahko raz-
ložiti. Živel sem v svojih otroških letih na kali-
fornijskih renčah, potem kot prodajalec časopisov
po ulicah zdravega zapadnega mesta, svoje mlade-
niške čase sem pa preživel v ozona polnem ozrač-
ju ob zalivu San Francisco in na obrežju Pacifič-
nega oceana. Ljubil sem življenje pod milim ne-
bom in opravljal sem pod milim nebom najtežja
dela. Ker se nisem bil naučil nobenega rokodel-
stva, ampak sem prehal od dela do dela, sem
gledal na svet in sem ga imenoval dobrega, vsak
košček sveta. Ponavljam, da je prihajal ta opti-
mizem odtod, ker sem bil zdrav in močan, ker
me niso nadlegovale ne bolezni ne slabosti, ker
me ni nikdar odbil kakšen bos, ker bi se mu bil
zdel nesposoben, ampak sem vedno lahko dobil
posla pri nakladanju premoga, pri spravljanju ali
pa pri kakšnem ročnem delu.

In zaradi vsega tega, kipeč od mladega živ-
ljenja, sposoben, da vztrajam pri delu ali pa v bo-
ju, sem bil velik individualist. To je bilo popolno-
ma naravno. Vedno sem bil zmagovalec. Ime-
noval sem namreč igro, kakor sem jo videl igrati
ali pa kakor se mi je zdelo, da jo vidim igrati, zelo
primerno za moča. Biti moč je pomenilo zamo-
pisati besedo moč z velikimi črkami v svojem sre-
ču. Spuščati se v pustolovščine kakor moč, bojevati
se kakor moč, delati kakor moč — četudi za otro-
ško plačo — to so bile reči, ki so me dosegale in
prijemale kakor nič drugega ne. In gledal sem
predvse v daljne perspektive zastrte in neskončne
bodočnosti, po kateri bom, igrajoč to, kar sem
smatral za igro moča, korakal dalje z neporušlj-
vim zdravjem, brez nezdod, z vedno krepkimi mi-
šicami. Kakor pravim, ta bodočnost je bila ne-
skončna. Mogel sem se videti le, kako vladam živ-
ljenje kakor kakšna svetla Nietzschejeva bestija,
zmagujoč s samo povišanostjo in močjo.

Kar se tiče nesrečnih bolnikov in hiralec-
v, starih in pohabljenih, moram priznati, da sem se
sploh komaj spomnil nanje, razum da sem nedolžno
čutil, da bi bili ne glede na nezdode lahko prav
tako dobri kakor jaz, če bi v resnici močno hoteli
in bi mogli delati prav tako dobro. Nezdode? No,
te so predstavljale usodo, ki se piše tudi z velikimi
črkami; in usodi ni mogoče uiti. Napoleon je imel
nezdodo pri Waterloo, ali to ni ohladilo moje-
ga hrepenenja, da postanem drugi Napoleon, po-
znejši. Nadalje mi optimizem, porojen v želodu, ki
bi bil prebavljen staro železo, in iz telesa, katere-
mu se je dobro godilo ob naporih, ni dovolil, da
bi bil smatral nezdode le od daleč za sorodne z
mojo slavno osebnostjo.

Upam, da sem pojasnil, kako sem bil ponosen
na to, da sem bil eden izmed olemenitavev priro-
de s krepkimi rokami. Dostojanstvo dela mi je bi-
la ena izmed tistih reči, ki so delale name najmoč-
nejši vtisk izmed vseh na svetu. Dasi nisem bil
čital ne Carlyla ne Kiplinga, sem si vendar for-
muliral evangelij dela, ki je njuno postavilo v
senco. Delo je bilo vse. Bilo mi je posvečenje
in odrešenje. Ponos, ki sem ga čutil ob dobro
opravljenem težkem dnevnem delu, bi Vam bil
nerazumljiv. Nerazumljiv mi je skoraj samemu,
če se oziram nazaj. Bil sem tak zvest mezdni su-
ženj, kakor ga je le kdaj izkoriščal kapitalist.
Varati ali razočarati moža, ki mi je plačeval mez-
do, to je bil greh, predvsem zoper mene, drugič
pa zoper njega. Smatral sem to za zločin, ki pri-
haja takoj za izdajstvom in ki je enako grd.

Skratka, moj radostni individualizem je ob-
vladavala pravoverná kapitalistična etika. Čital
sem kapitalistične liste, poslušal sem kapitalistič-
ne pridigarje in glasno sem hvalil površnost ka-
pitalističnih političarjev. In nič ne dvomim, da
bi se bil, če ne bi bili drugi dogodki izpremenili
moje kariere, razvil v stavkokaža po poklicu, e-
nega izmed ameriških junakov prezidenta Eliota,
in glava in sposobnost za zaslužek bi mi bila neiz-
ogibno razbita s palico v roki kakšnega bojevitiga
unionista.

Prav ob istem času, ko sem se vrnil z osem-
mesečnega potovanja kot pomorščak in ko mi je
bilo ravno osemnajst let, sem si vtepel v glavo, da
pogjem trempat. Po strojih in zavorih in kot
nlep tovar sem se prebil z odprtega zapada, kjer
so se ljudje zdeli veliki in kjer je delo iskalo mo-
ža, v prenapolnjena delavska središča na vzhodu,
kjer so ljudje malo plačali in so se delavci pahal-
i za delom za vsako ceno. In na tem pustolovskem
potovanju svetle bestije sem začel gledati na živ-
ljenje z drugega in povsem različnega stališča.
Padel sem iz proletariata med tisto, kar imenuje-
jo sociologi "izgubljeno desetino" in bil sem pre-
senečen, ko sem spoznal način, kako se izgubljena
desetina rekrutira.

Našel sem tukaj vse vrste ljudi, med kateri-
mi jih je bilo mnogo prav tako dobrih kakor jaz,
in prav tako svetle bestije, pomorščake, vojake,
delavce, vse zmoečkane, skažene in izobličene od
dela in strasti in nezdod in odvržene od svojih go-
sposdarjev v strujo, kakor da bi bili stari konji.
Potepal sem se z njimi po cestah in pripiral sem
zadnja vrata, ali pa sem z njimi zmrzaval na
tovornih vozovih in po mestnih parkih, poslušajoč
medtem življenske istorije, ki so se pričele
od upih tako lepih kakor moji in z životi tako rav-
nim in boljimi od mojega, ki pa so se končavale

tu pred mojimi očmi v eunjah na dnu družabne
jame.

In kakor sem poslušal, so začeli moji možgani
delati. Žena z ulice in mož iz jarka sta se mi zelo
približala. Videl sem sliko družabnega prepada
tako živo, kakor da je stvar resnična, in na dnu
prepada sem videl sebe, sebe nad njimi, ne visoko,
visečega na polzkem zidu, držččega se le z veliko
silo in v potu. In priznavam, da me je pretresla
groza. Kaj, če bi me zapustila moč? Če ne bi bil
sposoben, da bi delal ob strani močnih ljudi, ki
so bili doslej nerojeni otroci? In takrat sem pri-
segel slovesno prisego. Glasila se je približno
tako:

Vse svoje dni sem težko telesno delal, in ko-
likor dni sem delal, toliko sem bliže prepada. Iz-
kopal se bom iz prepada, ali ne izkopljem se z mi-
šicami svojega telesa. Ne bom več opravljal tež-
kega dela in Bog naj me ubije, če bom opravljal
težko delo en dan več kakor absolutno moram.

In od te dobe sem bil stalno zaposlen s tem,
da sem izbegaval težko delo.

Mimogrede omenjam, da sem medtem, ko sem
trempal kakšnih desetisoč milj po Zedinjenih
državah in Kanadi, zablodil v Niagara Falls in me
je pobral konstabel, ki se je gnil za zaslužkom;
bila mi je odrečena pravica, da se izrečem krive-
ga ali nekrivega, in bil sem na mestu obsojen na
trideset dni, ker nisem imel stalnega bivališča in
vidnih življenskih sredstev; uklenili so me in z
verigo spojili s skupino mož v podobnih okolišči-
nah; odpeljan sem bil v Buffalo, registriran v
kaznilnico okraja Erie; imel sem glavo do gola
ostrizano, brsteče brke so mi obrili, oblekli so me
v progasto obleko kaznjencev, siloma mi je cepil
kožo dijak medicine, ki je prakticiral na ljudeh,
kakršen sem bil jaz, prisiljen sem bil korakati v
vrsti in delati pod nadzorstvom stražnikov, obo-
roženih z winchestrovkami — vse to le zato, ker
sem se bil podal na pustolovsko potovanje po vzo-
ru svetlih bestij.

Da se vrnem k svojemu preobratu. Mislim,
da je jasno, da je bil moj bujni individualizem ze-
lo učinkovito izbit iz mene, nekaj drugega pa ra-
vno tako učinkovito vtepeno v mene. Ali prav ta-
ko, kakor sem bil individualist, ne da bi bil o tem
kaj vedel, sem bil sedaj socialist, ne da bi se bil
zavedal tega; bil sem neznanstven socialist. Ro-
dil sem se vnovič, ali novega imena nisem dobil,
in tekal sem okrog, da bi izvedel, kaj da sem. Be-
žal sem nazaj v Kalifornijo in odprl sem knjigo.
Ne spominjam se, katero sem odprl najprej. Sploh
je to podrobnost, na kateri ni nič ležeče. Bil sem
že nekaj, naj je to bilo karkoli, in s pomočjo knjig
sem razkril, da je bil to socializem. Od tega časa
sem odprl mnogo knjig, ali noben gospodarski
argument, nobena jasna demonstracija logike in
neizogibnosti socializma se me ne dotakne tako
globoko in prepričevalno, kakor se me je dotakni-
lo tisti dan, ko sem prvič videl, da so se odpirali
družabni prepadi okrog mene in sem čutil, kako
padam dol, dol, med izgubljene, na dno.

Polna možaja zlata ne pomeni polne glave
pameti.

Socializem ni nauk potrpljenja, temveč nauk
boja.

Pšenica in koroza, krompir in fižol raste v
božji prirodi.

Ali Bog je izgubil oblast nad svojo naravo in
njenejmi darovi. Kapitalistična družba je reformi-
rala te reči in napravila red.

Za življenje, ne za smrtno pokoro je nastala
zemlja, in človek je poklican, da na njej živi in
uživa življenje. Priroda mu je dala moč, da obri-
še solze in zamaši njih vire. Dala mu je oči, da la-
hko najde novo pot, in dala mu je razum, da lahko
spozna novo leto.

Svet se je pač civiliziral in kultiviral in člo-
veštvo stoji danes višje, kakor pred desetisoč in
stotisoč leti. Ali če ni kultura le nekaj relativne-
ga, kar označuje razliko med davno minolimi do-
bami in sedanjo, če se smatra kultura za tisto
stopnjo, na kateri se človek otrese živalstva in
bestialnosti, tedaj nimamo pravice trditi, da smo
vstopili v stoletje kulture.

Organizacija: Agitirajte zanjo, ustanovljaj-
te socialistične klube. To je potrebno, to je neiz-
ogibno. Kajti socializem je boj. In njegov sovra-
znik je močan. Za boj je treba armade; naše ar-
mada pa je socialistična stranka. Posamezniki so
lahko izvrstni sodrugi; li če se ne bojujejo po
skupnem načrtu, morajo priti do tega, da vlečejo
vsak na svojo stran in združen sovražnik jih la-
hko pobije drugega za drugim. Moč je v združit-
vi, v organizaciji.

Moderni mednarodni socializem je kolektivi-
stičen. V vsakem socialističnem abecedniku bi
modri klerikalec to lahko čital. Kolektivizem za-
hteva skupnost vsega, kar je potrebno za obstoj
in razvoj družbe: Skupnost vseh sredstev za pro-
izvajanje in razpečevanje vrednosti. To pa abso-
lutno ne izključuje privatne posesti porabnih
predmetov, ki si jih je človek prislužil s svojim
delom.

Boj, ki ga vodi delavstvo na socialnem polju, je
obramba. Proletariat je toliko časa naravno v de-
fenzivi, dokler je nasprotniki močnejši. O tem pa
menda ne more nihče dvomiti, da je doslej še ve-
likanska premoč na strani kapitala. On je torej
napadalec, in delavstvo se brani. Organizacije so
njegova obrambna armada in skrbeti mora z vse-
mi silami, da jih vzdrži in okrepeča.

Bodoča država.

Naša naloga ni, da bi pobijali
vse ugovore, vsa napačna raz-
umevanja in zavijanja, ki jih na-
sprotniki trosijo v boju proti
nam. Hudobijo in neumnost po-
zevati hoteti, bi bilo pač zaman.
Izmučimo se lahko pri pisanju,
pa bi še ne končali.

Le na en sam ugovor pomisli-
mo, ki je prišel celo iz vrst so-
cializma samega. Važen je tako,
da ga moramo temeljito razmo-
triti. Pri tem bomo namreč prav
jasno očrtali stališče in cilj so-
cialne demokracije v jeden.

Naši nasprotniki izjavljajo, da
se more socialistična zadruga le
tedaj smatrati za izvedljivo in
da more le tedaj biti cilj strem-
ljenja pametnih ljudi, kadar bo
njen plan izdalen, kadar bo pre-
izkušen in kadar bo spoznan, da
je koristen in izvedljiv. Noben pa-
meten človek da ne začne poprej
zidati hiše, dokler ni plan izde-
lan in od strokovnjakov za do-
brega spoznan. Najmanj pa da
se bo tak predznil brez dobrega
plana svoje dosedanje pristrežje
podreti, samo da bi dobil prostor
za to hišo, katere načrt mu še ni
poznán. Na dan naj torej pride-
mo z "državo prihodnosti", ka-
kor izvolijo nazivati socialistič-
no zadrugo ali družbo. Če se za
njo skrivamo, da je to dokaz, da
sami prav ne vemo, kaj hočemo
in da nimamo nič trdnega zaupa-
nja v svojo stvar.

To zveni v resnici zelo prepri-
čujoče, tako prepričujoče, da ni-
so le naši nasprotniki trdili, da je
treba takega načrta, ampak celo
mnogi med socialisti! In res, mo-
rali smo ga kot predpogoji, ki se
ne more pogrešati, za novo dru-
žbo smatrati, dokler nismo pozna-
li družabnega razvoja in dokler
smo mislili, da se družabne obli-
ke prav tako poljubno napravlja-
jo, kakor so sezidane hiše.

Ni pa še dolgo tega, odkar so
sploh o razvoju družbe premis-
ljaje. Poprej je napredoval go-
sposdarski razvoj tako počasi, da
se je komaj opazil. Stoletja, da
tisočletja so ostali ljudje na kul-
turni stopnji, ki so jo enkrat do-
segli. Orodja kmetov so v zaosta-
lih pokrajinah, na primer na Ru-
skem, danes komaj malo različna
od onih, ki jih vidimo na pragu
nam sporočene zgodovine.

S stališča posameznika je bil
zato v prejšnjih časih enkrat ob-
stoječi način nekaj neizpremen-
ljivega: njegov oče in ded sta ta-
ko gospodarila kakor on, in nje-
goví sinovi in nečaki bodo prav
tako gospodarili. Enkrat obstoje-
či družabni red je veljal za neiz-
premenljiv, od Boga postavljen;
kdor se ga je dotaknil, ta je bil
nevernik. Kakršnekoli naj so
bile tudi izpremembe, ki so jih
povzročile vojske in razredni bo-
ji, no, dotaknile so se komaj le
njegove površine. Gotovo so vpli-
vali ti boji na temelje družbe; ali
tega ni opazil posameznik, ki je v
njih živel.

Zgodovinopisje ni danes bi-
stveno nič drugega nego sestav-
ki — večalmanj točni — nam
sporočenih obvestil takih posa-
meznikov. Tudi to ostaja zato na
površini, in četudi oni, ki pregle-
duje tisočletja preteklosti, more
jasno zasledovati družabni raz-
voj, ga ne vidijo naši zgodovino-
pisci.

Šele kapitalistični proizvajal-
ni način je družabni razvoj spravi-
l v tako hiter tek, da so ga lju-
dje opazili in začeli o njem raz-
mišljati. Naravno, da so začeli
vzroke tega razvoja najpoprej i-
skati na površini, preden so segli
globlje. Kdor pa ostane na po-
vršju, ta vidi le one gonilne sile,
ki neposredno določajo razvoj
družbe, in to niso menjajoči se
proizvajalni pogoji, ampak ne-
njajoče se ideje ljudi.

Ko se je kapitalistični proiz-
vajalni način začel, je ustvaril v
osebah, ki so bile od njega odvis-
ne, v kapitalistih, posredovalcih,
proletarih itd., nove potrebe, ki
so povsem različne od onih, ki so
jih imele osebe, ki so bile gospo-
darsko zvezane s preostanki pre-
jšnjega fevdalnega proizvodnega
načina, s potrebnimi veleposest-
nikov, cehovskih rokodelskih
mojstrov itd. Tem različnim po-
trebam so odgovarjale tudi raz-
lične ideje o tem: kaj je prav ali
ni prav, kaj je potrebno in ne-
potrebno, kaj je koristno ali škod-
ljivo itd. Čim bolj je kapitalistič-
ni proizvodni način rasel, in čim
močnejši so bili razredi, ki so i-
meli na njem svoj delež, tem jas-

nejše in samostojnejše so bile i-
deje, ki so odgovarjale temu pro-
izvajalnemu načinu, seve tudi
tembolj razširjene in vplivne v
družbi nasé in oboje uredili pri-
litično in družabno življenje, do-
kler niso končno nanovo nastali
razredi potegnili moč v državi in
družbo nasé in oboje uredili pri-
merno svojim idejam in potre-
bam.

Kar so misleci, ki so izkušali
dobiti vzroke družabnega razvo-
ja, najprej opazili, to so bile ideje
ljudi.

Tudi so skoro spoznali do goto-
ve stopinje, da so te ideje zrasle
iz materialnih potreb, ali ostalo
jim je še prikrto, da so se te po-
trebe izpreminjevale, in da so
te izpremembe nastale iz izpre-
memb gospodarskih, proizvodnih
razmer. Mislili so, da so člo-
veške potrebe — "človeška na-
rava" — vedno neizpremenljive.
Zato je v njih obeh le ena edi-
na "prava", "naravna", "pra-
vična" družabna uredba, ker mo-
re le ena sama popolnoma odgo-
varjati pravi naravi človeka. Vse
druge družabne oblike so zmote,
ki so bile le za to mogoče, ker ni-
so ljudje poprej spoznali, kaj
jim je treba in ker je bil njihov
razum omejen — najbrže, ka-
koryso eni mislili, radi naravne
neumnosti človeka ali pa, kakor
so trdili drugi, radi pomeumeva-
nja, ki ga povzročajo namenoma
popi in regenti.

S tega stališča je razvoj druž-
be posledica razumevanja razvo-
ja idej. Čim razumnejši je človek,
čim spretnejši je v iznajdbah
družabnih oblik, ki so primerne
človeški naravi, tem postenejša
in boljša je družba.

To je bil nazor meščanskih li-
beralnih mislecev. Je še danes v
veljavi, v kolikor ima vpliv. Pod
njegovim vplivom so stali — tu-
di prvi med novejšimi socialisti
v začetku našega stoletja. Kakor
liberalci, tako so mislili tudi ti,
da so uredbe meščanske družbe
in meščanske države izšle iz sa-
mih idej mislecev prejšnjega sto-
letja, iz idej narodnih gospodar-
jev in prosvetljenih mož. Da vi-
deli so, da ni nova družba na no-
ben način tako popolna, kakor so
pričakovali modroslovci 18. sto-
letja. Torej še ni bila to prava
družba; najbrže so morali ti mi-
sleci napraviti napako; treba je
bilo torej to napako najti in do-
biti družabno obliko, da bo člo-
veški naravi bolj primerna kot
obstoječa. Treba pa je bilo tudi
načrt novega družabnega poslo-
pja skrbnejše izdeati, kot sta ga
napravila Quesnay in Adam
Smith, ali pa Montesquieu in
Rousseau, samo da bi zopet nepri-
čakovani vplivi ne napravili kri-
ža čez račun. Bilo je to tembolj
potrebno, ker niso našli socialisti
v začetku 19. stoletja take dru-
žabne oblike kot prosvetljeni 18.
stoletja, da bi bil njen pogin prav
blizu, pa tudi ne močnega razre-
da, ki bi imel interes, da se ta
družabna oblika odpravi. "Nove
družbe, po koji so hrepeneli, niso
mogli naslikati kot nekaj, kar
mora biti, ampak le kot nekaj,
kar se želi. Morali so svoj ideji
družbe jasno, skoro tako predoci-
ti, da so ga mogli zagrabiti, sa-
mo, da bi se jim sline cedile po
njem in da bi nikdo ne dvomil o
mogočnosti in vsprejemljivosti
takega stanja.

Naši nasprotniki niso prišli v
naziranj na družbo preko stali-
šča, na katerem je bila znanost
devetnajstega stoletja; edini na-
čin socializma, ki ga morejo raz-
umeti, je seve pravkar narisani
socializem utopijskih sociali-
stov, ki so izšli iz njim enakih te-
meljev. Naši nasprotniki smatra-
jo socialistično družbo, kot kako
kapitalistično podjetje, akcijsko
družbo, ki se naj "ustanovi", in
zato nočejo poprej "podpisati
delnice", dokler ustanovniki Be-
bel, Singer in Komp. ne dokažejo
v posebnem prospektu, da se da
projekt izvršiti in da bo "renta-
bel".

Ta nazor je mogel imeti v
začetku 19. stoletja še nekaj o-
pravičenosti. Danes ne potrebuje
socialistična družba nič več kre-
dita teh gospodov, da pride do u-
resničenja.

(Dalje prih.)

Zapomnite si: Vsakega kandi-
data, ki želi postati član Jugosl.
socialističnega kluba dolžnost je,
da je naročen na zvezno glasilo
"Proletarca".

Kako se ubija socializem.

NEKOLIKO ODGOVORA DR. JOSIPU GORIČARJU. — Etbis Kristan.

Če bi bile earine edina nevarnost, ki jo kapitalizem pripravlja miru, ne bi bila stvar še tako o-bupna, kakor v resnici je. Toda zlo tiči bolj glo-boko, tako globoko, da ga kratkoma ne mogoče izkoreniniti, dokler ostane družabni red kapitalističen. Seveda je križ, da ljudje večinoma ne se-gajo radi v globočine, ampak se dajo varati z zu-nanjimi, površnimi oblikami in pojavami. Odtod prihaja tudi sovraštvo do socializma, ki zahteva poglobitev brez obzira na to, če morajo vsled te-ga podati razni stari predsodki. Ljudem so nam-reč baš predsodki zelo dragi in jih tako neradi žrtvujejo kakor zdravo roko. To je človeku pri-rojena konservativnost, ki se je skozi vse vekove u-pirala "novotarijam". Četudi jih ni mogla nikdar preprečiti, ako jih je zahteval zakon razvoja, so jih vendar ovrzali in pogostoma so s starim vred sami propadli. Tisti, ki so zmagali z novim, so pa tedaj sami postali konservativni in kdor je ho-tel ali učil še kaj novejšega, je bil njih sovražnik.

Razumeti je to pač prav lahko. Toda večni razvoj, ki se absolutno nikdar ne da ustaviti, se ne zmeni za to. Njegova pot drži vedno iz starega v novo, iz novega v novejšo, kmalu pa zastari zopet najnovejšo in se mora umakniti še novejšemu.

Kapitalizem je moral voditi hude boje, da je premagal svojega prednika. Čuditi se mu ni, da hoče sedaj držati priobljene postojanke za vsa-ko ceno. Ali če je sedanost njegova, mora vsak, kdor veruje v zakon razvoja, razumeti, da ne more biti njegova bodočnost. Kakor mora pogi-niti vse, kar je nastalo, se bo tudi kapitalistični si-stem moral umakniti. In treba je spoznati, komu se bo umaknil.

Zato je treba predreti v bivstvo kapitalizma samega, da se spozna njegova konstitucija, nje-gova moč in njegova slabost in sila, ki ga raz-dene.

KONKURENCA.

Poglavitno sredstvo kapitalizma je industri-ja, ki producira v njegovih rokah za profit. Za privatni kapitalizem ni prvo vprašanje: "Koliko potrebujejo ljudje mojega blaga? Koliko ga mo-ram producirati, da ne bodo čutili pomanjkanja?" Njegov problem je ta: "Kako dosežem s svojim blagom največji dobiček?"

Delati profit je kapitalistov poklic. Toda ne le eden, temveč vsak kapitalist ima ta poklic in pri tem si morajo hočeš ali nočeš prihajati nav-skriž. Vsakdo hoče prodajati več, čim več mogo-če, ker prinaša to toliko več dobička. Čim bolj do-seže kdo ta cilj, tem bolj odskočuje svoje tek-mece. Ti gledajo, kako bi se branili, prvi pa sku-ša povečati svojo napadalno moč in si čim bolj zavarovati uspehe.

Ta boj se tako jasno odigrava pod našimi oči, da ga slepec ne more prezreti. Vsak trgov-ski plakat, vsak oglas, vsak potujoči agent, vsak nov aranžman v izloženem oknu je konkurenčno sredstvo. Na tisoč glav najemajo kapitalisti, da porabijo delovno moč njih možganov za uspešnej-šo konkurencio.

Ta tekma je boj. Včasih je odkrit, včasih zahr-bten, včasih pošten, včasih nepošten, vedno pa gre za tem, da uniči tekmece, tudi če ne priznava no-bena stranka tega namena, celo če se ga ne za-veda. Drugačen niti ne more biti cilj, zakaj vsak konkurent hoče doseči čim večji uspeh; ta je pa šele tedaj popoln, če je vsa konkurenca sploh ž-podbita. A tudi če ne bi bil ta ali oni tekmece ta-ko pohlepen, da bi hotel zaradi povečanja svoje-ga dobička uničiti druge, mora iti po taki poti za-radi svoje varnosti. Ako ne postane sam močnejši na račun drugega, se lahko zgodi, da se ta drugi okrepča in mu postane nevaren. Torej mora pre-prečiti njegovo ojačanje in sebi pridobiti večjo moč. A ker je tekmecev več, bo v obrambi svojih interesov tem bolj obstal, čim več moči združi v svojih rokah. Tudi zanj velja geslo, da je ofen-ziva najboljša defenziva.

Tak boj ne more biti drugačen, kakor brez-obziren. In v resnici je tak. Veliki uničuje manj-šega, velikega pa še večji, in da bi se obvaroval te usode, bi vsakdo moral postal največji.

ČEZ DOMAČI TRG.

Nevarnost kapitalizma se povečava, kadar postane njegova industrija premočna za lastno de-želo. To se zgodi iz različnih vzrokov.

Industrija je odvisna od mnogih faktorjev, poglavitno od surovin, od gonilnih sil, vode, pre-moga, od zadostnih in sposobnih delovnih moči, fizičnih in intelektualnih, od prometnih sredstev.

Kjer ni surovin, se pač lahko nabavljajo iz drugih krajev; toda ob sicer enakih pogojih bo industrija boljše cvetela tam, kjer ima material pred nosom, kakor v deželi, ki ga mora importi-rati. Seveda so lahko kraji brez zadostnih lastnih surovin sposobnejši za kakšno industrijo, če ji prihajajo drugi faktorji v prid. Ako je na primer v deželi znana dobra metoda produkcije, ki je drugod ne poznajo, se s tem lahko bogato izrav-naajo večji stroški transporta.

Na vsak način se razvija industrija tem ugod-neje, čim boljši so pogoji. Da jih kapitalizem iz-rablja, kolikor bolje jih more, se razume samo po sebi. V svojem razvoju pride ta ali ona industri-ja do točke, kjer ji postane domači trg pretesen.

Kadar se tako razvije, da pride večina pre-bivalstva v službo industrije, se mora to neizogib-no zgoditi. Glavna masa konsumentov v industrijski deželi je delavska. Ta živi od svoje plače. Ona bi morala pokupiti večino industrijskih, to se pravi svojih lastnih produktov, da bi se mogli spe-čati na domačem trgu. To je pa nemogoča reč.

Delavci dobivajo plačo, ki pa od daleč ne do-sega tržne vrednosti njihovih produktov. Delavec ne more kupiti svojega izdelka s tistim denarjem, ki ga je sam dobil zanj. Torej ne more delavstvo pokupiti svojih produktov, tudi če bi jih potre-bovalo.

Domači trg je prenapolnjen. Blago se pa ven-dar mora prodati, ker se drugače ne izpremeni v denar in ne prinese profita. Edini izhod je ta, da se poiščejo tuji trgi.

Dokler hodi le eden čez mejo na semenj, je vse zlo le v tem, da se tuji odjemalci tem bolj iz-koriščejo, čim bolj so oddaljeni od moderne civi-lizacije, od središč velike industrije. Afriški za-morci so plačevali z dragoceno slonovo kostjo nič-vredne steklene kroglice in ceneje pisane trakove. Z moralnega stališča je bila to zanikrna goljufi-ja. K tistim zamorcem so prihajali tudi krščan-ski misionarji, učitelji najvišje morale. Toda nič se jim ne more zameriti; saj so hodili v črne kra-je učiti morale in božjih zapovedi in pogojev izve-ščanja le zamorce, ne pa navihane bele agente. In ker niso zamorci goljufali belih, so misionarji lahko molčali o takih kupčijah. Tako temeljito so navadno molčali, da so jih satirično razpoloženi ljudje imenovali agente kupčijskih agentov.

KOLONIJALNA POLITIKA.

Vsa stvar postane sitnejša, kadar se pojavi na svetovnem trgu to, kar velja na domačem; konkurenca.

Nobena dežela nima po naturi privilegija, da bi le ona izvažala blago. Do te stopnje pride s časoma vsaka industrijska dežela, ker se z raz-vojem v vsaki množi industrijsko prebivalstvo napram agrarnemu, ker se v vsaki kupčijo iz-delki tako, da jih ni mogoče porabiti na doma-čem trgu.

Za produkcijo množnost moderne industrije postaja polagoma tudi svetovni trg pretesen. Za-četkoma si je še misliti, da se veletrgovina koli-kor mogoče izogiblje konfliktom in se kupčuje po neizrečenem dogovoru. Ti delaš profite tukaj, jaz jih bom tam.

Ampak kakor v manjšem obsegu svoje de-žele, tako bi tudi na širokem svetovnem trgu ti-sti, ki spravljajo dobičke tukaj, rad posegel še po onih, ki so tam. To postaja zanj tem bolj potrebo-no, čim uspešnejša postaja njegova produkcija. Ako more izdelavati blaga za deset dežel, bi ga rad tudi v vseh desetih prodajal. Vsak, kdor de-la tam kupčuje, mu je na poti.

Doma je trgovska umetnost v tem, da se iz-podrine tekmece; prav to velja tudi na svetovnem trgu.

To stremljenje po profitu je porodilo kolo-nijalno politiko.

Lahko se navajajo zanj še drugi razlogi. Na primer: Prebivalstvo se množi tako, da ga do-mača dežela vse teže hrani. Da se prepreči kata-strofa, se mora del ljudstva izseliti. Za to je tre-ba dobiti primerne izseljevališča. Država kot dobra mati — četudi ne vedno priznana — mora skrbeti, da se bo njenim sinovom v tujini dobro

godilo — dasi doma včasih nima takih skrbi. To-rej gleda, da jim napravi iz tujine novo domo-vino.

S tako patriotično frazo se prav lepo zakri-je to, kar se imenuje v navadnem življenju tat-vina ali rop. Kajti če se odstrani ves žlahtni na-kit, ostane kot gola resnica resle rop. Afriški črne niso nikdar klicali Evropejcev, da napravijo iz njihovih krajev svoje kolonije. Evropejci so prišli in so jih vzeli, edino po pravici močnej-šega.

Tudi kultura in civilizacija sta v tesni zve-zi s kolonijalno politiko. Divji narodi seveda ni-majo kulture. Tisti, ki jo imajo, pa čutijo vzvi-šeno dolžnost, da jo razširijo in da osrečijo z njo divjake in barbare. Hotentoti in Kafri ne razume-jo tega plemenitega namena; v evropskih jezikih jim ga ni mogoče dopovedati, ker govorijo le svo-je dialekte; torej ni druge, kakor da govori puška.

Za silo služi tudi sveta vera. Katoliški in pro-testantski misionarji se tako žrtvujejo, da nosi-jo nesrečnim divjakom — ki se ne nesreče ne za-vedajo in je ne čutijo — luč pravega izveličanja. Nesporazumi nastajajo tukaj prav tako kakor pri raznašaleh kulture. Divjaki so tako nevedni, da smatrajo svojo vero za pravo in popolnoma za-dostno. Če je bila dobra za očeta in starega očeta, zakaj ne bi bila dobra za sina — si mislijo, kakor misli o drugih rečeh marsikdo v Evropi in Ameriki. Posledica takih nesporazumov je bila včasih slavnost divjakov, na kateri je misionar i-gral neprostovoljno in napačno vlogo. Namesto da bi ga bili črne sprejeli v svoja srca, so ga spravi-li v svoje žleboce, ker so se bili od svojih ne-kulturnih staršev in dedov naučili, da je človeško meso baje najfinejša delikatesa.

Če je proslavljena evropska dežela izvedela, kaj se je zgodilo z njenim nebeškim pilotom, je v svetem gnevu prisegla, da se ne ponovi nik-dar več tak zločin. Poleg misionarjevega križa se je zaradi tega pojavil vojakov meč, kakor že v času Karla "Velikega," ki je dal krstiti Sakson-ce in Slovane. Da bo pa misionar resnično varen, je bilo najbolje postaviti njega in njegove ne-prostovoljne učence z vojakovo pomočjo pod svo-jo oblast.

LEPE KRINKE.

Zlato se ne nahaja v rudniku čisto, da bi se mogli kar meniti nič tebi nič delati cekini iz nje-ga. Tudi kolonijalne politike se drži mnogo reči, ki le zatemnjujejo njene prave razloge.

Civiliziranim deželam bi delala kultura za-morcev malo skrbi in za njih nebeško izveličanje ne bi genile z mezinem; če ne bi bile to imenitne krinke, pod katerimi se dajo pospeševati gospo-darski interesi. Kar se je poročalo o počenjanju evropskih veljakov po kolonijah, je pogostoma spravilo človeka v dvom, ali so črne ali bele pravi divjaki in kdo izmed njih je bolj potreben kulture.

Temeljno uvaževanje, ki je povzročilo koloni-jalno politiko, je bilo veliko bolj prozaično.

"Ako imam deželo politično pod svojo oblast-jo, tedaj je tudi gospodarsko moja" — to je bila zelo enostavna, a zelo dragocena modrost, zaradi katere se je "kultiviral črni kontinent" in Men-lanezija in Polinezija itd.

Kdor vlada v deželi, ima dostop do njenih naravnih zakladov. Njemu služijo njene žive, člo-veške moči; iz njenega prebivalstva, sedanjega in bodočega, se ustvarjajo konsumenti za indu-strijo "matere" dežele.

So li Kitajci res taka nekulturna masa igno-rantov, da bi morala Evropa s tako "požrtvoval-nostjo" nositi svojo bakljo tja? Če ima kultura na Kitajskem drugačne oblike, kakor na zapadu, je vendar le v vseh teh oblikah kultura, starejša od evropske in Kitajcem nič manj draga, kakor Evropejcem njihova. Marsikaj so znali prebivalci "nebeške države" davno, preden se je dotično znanje zasvetilo prevzetnim zapadnjakom; vrhu-tega je Kitajska dežela, v kateri bi se nekatere resnične prednosti evropske kulture lahko popol-noma mirnim potom vpeljale, če ne hipoma, pa stopnjama.

V ta namen ni bilo treba pod smešnim naslo-vom devetindevidesetletnega najema trgati celih kosov zemlje z lukami iz Kitajske in tam vzdrža-

vati cele garnizije. Za to ni bilo treba delati na-črtov za razdelitev Kitajske.

S stališča kapitalistično gospodarskih intere-sov je pa vse to popolnoma razumljivo.

KOLONIJALNI PROBLEM.

Osvojevalni kapitalizem ni nevaren le tujim narodom, ki jih podjarmlja. Ako bi se vse vprašanje sukalo le okrog zamorcev, Maorijev in dru-gih v divjaštvu zaostalih plemen, bi se lahko uav-ževalo, če ni kulturni napredek, ki se jim odpira, vendar več vreden od njihove svobode, v kateri niso le etično barbari, ampak v marsikaterem ozi-ru tudi veliki reveži, pogostoma izpostavljeni be-di in stradanju, podvrženi boleznim, katerih ne znajo uspešno zdraviti, in s svojimi šegami in tra-dicijami med seboj drug drugemu nevarni.

Mnenje, da je treba barbarična plemena pre-pustiti sama sebi, češ da nima nihče pravice po-segati v njihovo življenje in se mešati v njihove običaje, je le na videz lepo. Nikakor pa ni racio-nalno.

Ako vzamemo vse človeštvo kot ideološki enotno družbo, tedaj bi ta družba gotovo mora-la skrbeti za vse svoje dele, tudi za najbolj za-ostale. V svojem interesu bi morala gledati na to, da pronikne zdrava kultura ves svet.

Nekoliko sile bi bilo pri tem gotovo potreb-ne; toda bila bi opravičena. Razum največjih na-zadnjakov bo gotovo vsakdo odobral zakone o prisilnem ljudskem šolstvu. Otrok ima pravico do take izobrazbe, ki mu v bodočem življenju omo-gači pošteno obstoj in premagovanje zaprek, na katere naleti. Ali otrok ne razume te pravice in pogostoma jo smatra za neprijetno breme, za trpinčenje. Tudi starši bi v mnogih slučajih nik-dar ne prišli na misel, da bi poslali otroke v šo-lo, če ne bi bili prisiljeni na to.

Šolska obveznost je sila. Toda ta sila je ena-ko neizogibna v interesu družbe same kakor nje-nega naraščanja. Torej je opravičena.

V zelo podobnem položaju so v mnogih ozi-rih tudi divjaki. Oni so otroci človeškimi ple-meni. Ker koraka duševni razvoj vzpored s sploš-nim materialnim razvojem, je naravno, da so du-ševno zaostali. Treba je torej z njimi tudi ravna-ti kakor z otroci.

Mnoge šege med njimi so ne le primitivne, ampak resnično divjaške, bestialne. Uboj in u-mor sta tupatam vsakdanja dogodka. Strašno tr-pinčenje žrtev, klanje žensk in otrok premagane-ga sovražnika, tupatam še ohranjeni kanibalizem so gotovo reči, za katere bi se prava kultura mo-rala potruditi, da jih odpravi.

Pa tudi iz gospodarskih vzrokov ima vpraš-je, ki se dandanes rešuje s kolonijalno politi-ko, svoje opravičene.

V mnogih krajih, zlasti kjer se množi indu-strijalno prebivalstvo, postaja vprašanje pridelo-vanja živeža akutno. Zemlje za pomnoženo ljud-stvo primanjkuje. Toda drugod, pri divjakih, kjer so kraji zelo redko obljedeni, je zemlje dovolj, ki pa nikomur nič ne koristi. Obdelati to zemljo, česar ne store divjaki, bi bilo v interesu družbe, ker bi se s tem odpravilo pomanjkanje živeža. Za kulturno človeštvo je važno, da pride tudi v kraje, ki so sedaj sterilni; pravica splošne družbe do oploditve takih krajev je višja od imaginarne posestne pravice sedanjih gospodarjev.

KONFLIKTI NA SVETOVNEM TRGU.

Kapitalizem pa ustvarja s svojim reševanjem tega problema same nevarnosti.

Njegova kolonijalna politika ima izkorišča-nje in profit za namen. Kapitalizem ene dežele si hoče napraviti monopol za dobiček na svetovnem trgu. Da se v tem prizadevanju reši neprijetne tuje konkurence, zahteva suvereniteto nad kra-jem, ki ga doseže.

Kapitalistični značaj sedobne kolonijalne po-litike osvetljuje zlasti dejstvo, da so dolga časa podjetniške družbe snovale kolonije in gospodarile v njih, medtem ko so jim njihove države dajale protekcijo. Čimbolj je postajala država sama ka-pitalistična, tembolj je jemala tudi kolonije sama v svoje roke in nadalje jih je sama snovala.

Pri tem je na eni strani sama nastopila kot kapitalistično podjetje, na drugi pa je skrbela za čim večjo zaščito interesov svojih privatnih kapi-talistov v vsakem oziru.

Po svetu.

Kapitalistični sistem sloni na privatni lastni-ni. In apostoli harmonije hočejo v tem sistemu ustanoviti slogo, sporazum, prijateljstvo med de-lom in kapitalom. Jasno je, da bi moral biti to sporazum med roparjem in oropanim. Entuziasti harmonije ne premišljujejo mnogo o tem; če bi premišljevali, bi morali spoznati, da zahtevajo od delavcev, nj se sporazumejo s kapitalizmom, za koliko jih sme oropati.

Človeška družba smatra za svojo dolžnost, da pomaga ob elementarnih neugodah. Le napram delavstvu ne čuti kapitalistična družba te dolžno-sti. Kar zadene hudega sužnje kapitalizma, je ve-dno "nesrečen slučaj." Brezposelnost, množice ob-žalovanja vredna kriza, lakota je nenačana ka-tastrofa, pobjo proletarcev, njih žena in otrok je tragična epizoda; in v takih slučajih ne more-jo ljudje nadomestovati Boga.

Moralna policija ni odpravila prostitucije, pa je tudi v bodoče ne bo. Lahko bo tupatam vjela kakšno žensko, uhogo žrtev razmer, ki je že s svo-jim nesrečnim življenjem dovolj kaznovana, in jo bo dala zapreti. Prostitucija pa bo kljub temu cvetela dalje. Ženske se ji bodo vdajale in moški

jo bodo iskali — od obeh strani bo vzdržavana. Kajti prostitucije ne odpravi nobena ordinanca in nobena policija, pa naj se stokrat imenuje "mo-ralna." Stvar je namreč ta, da ne more nobena ordinanca in nobena policija izpremeniti — dru-žabnih razmer.

Advokati kapitalizma mislijo, da dokažejo kdovekaj, če navedejo par imen izumiteljev, pro-fesorjev, tenoristov in pajacev, ki imajo knežev-ske dohodke. Nič se pa ne ozirajo na brezštevil-ne talente, ki morajo ob svojem poklicu stradati ali pa robotati v popolnoma tujem delu, ker jih njihove prave sposobnosti ne morejo rediti. Z nobeno besedo ne omenijo učenjakov, ki ne mo-rejo dobiti primerne mesta, če se ne podvržejo brezpogojno kakor sužnji kapitalističnim ukazom. Ničesar ne vedo o prežgodnjem umiranju umetni-kov, ki ne morejo doseči priznanja in — zaslužka. Nič jim ni znano o samomorih ljudi, katerim se po smrti vijejo venci slave, v življenju se pa pre-puščajo umiranju.

Priroda nima mehkih občutkov in ne ve nič o usmiljenju. V svojih učinkih je sama za člo-veške pojme kruta. Svojemu najplemenitejšemu

bitju na zemlji ni dala ne paradiža ne brezskrb-nega življenja, temveč ga silí, da se muči in tru-di za svoj obstanek in za vsako pridobitev bolj kakor marsikatera žival. Dala mu ni debelega kožuha kakor severnemu medvedu, da bi ga va-roval mraza, zgradila mu ni varne strehe nad glavo, postlala mu ni mehke postelje.

Delo mora služiti človeštvo. Mora se torej or-ganizirati, da se more doseči ta namen. Zato se mora odpraviti sedanja razdelitev družbe v gospo-dujoči in hlapčujoči razred, celotna družba pa mora postati lastnica sredstev, ki so potrebna za delo in za organizacijo dela.

To je namen socializma. To je edina pot, da se doseže ne absolutna, utopistična, ampak tista največja relativna svoboda, ki je med ljudmi sploh mogoča. To je edina pot, da pospeši člove-štvo svoj razvoj in napredek.

Socialistična stranka hoče svobodo in se bo-juje zanj. To trdijo tudi razne druge stranke in organizacije. Ali sama beseda "Boj za svobodo" ne pove ničesar in ne obsega ničesar. Treba je ve-deti, kaj je svoboda, kakšna svoboda je sploh mo-goča in od česa je svoboda odvisna.

Sedanji družabni red smatra delo za privatno zadevo posameznih ljudi. Delo v tej družbi ne slu-ži svojemu naravnemu namenu: Pridobivanju sredstev za pokrivanje potrebščin. Ne dela se za to, da se člani družbe nasitijo, napoje, oblečejo, da imajo streho nad glavo, da dobe udobnosti, ki jih omogoča napredek tehnike, pa da pridejo po-tem do kulturnih užitkov, ki dvigajo človeka. Delo služi dandanes le privatnim interesom onih, ki so se znali postaviti za gospodarje dela. Zato se dela, da se izdelano blago prodaja in da prina-ša dobiček onim posameznikom, ki razpolagajo z njim.

Ta organizacija dela na privatni podlagi, ki se pogostoma ne le približuje gospodarski anar-hiji, ampak se dostikrat naravnost preliva vanjo, je razdelila človeško družbo; napravila je iz nje dve družbi: Eno, ki gospoduje, drugo, ki hlap-čuje.

Nihče drugi ne more dati svetu nove, boljše oblike, kakor delavski razred, ki čuti v sedanji družabni organizaciji vse strašno breme gospodar-ske sužnosti in z njo spojene politične in kultur-ne nesvobode.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 14. avgusta 1908.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1908 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PRESEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
 PODPRESEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
 TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
 POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
 BLAGAJNIK: Josip Zele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Oranib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Frank Kaučič, b. 73, Dunlo, Pa.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Baydick, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
 3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VERHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
 Ivan Gračar, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
 Stelam Zabrie, Conemaugh, Pa.
 Ivan Suhadilnik, Box 253, South Fork, Pa.
 Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
 Franc Pristave, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.
 Členjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potoma Poštne, Express, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potoma privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

POPRAVEK:

V priobčenem zapisniku združitvene konference glavnih odborov Slovenske Delavske Podporne Zveze in Slovenskega Podpornega dr. sv. Barbare, se je pri sestavi zapisnika urinila neljuba pomota v poročilu glavnega tajnika S. D. P. Z., ki se glasi: "Stanje blagajne po zadnjem proračunu (iz septembra 1917) \$5338.65. Pravilno se ima glasi: \$53,338.65, kar naj se vzame v blagohotno na znanje."

Andrew Vidrih, zapisnikar.

MESEČNO POROČILO S. D. P. Z.

za mesec oktober 1917.

o finančnem poslovanju med gl. uradom in krajevnimi društvi.

Društvo št.	vplačano	izplačano
1.	\$ 183.25	\$ 110.50
2.	47.75	66.00
3.	83.37	31.00
4.	88.94	90.00
5.	101.80	570.00
6.	12.14	
7.	59.01	
8.	20.05	
9.	43.14	
10.	100.95	22.00
11.	82.05	6.00
12.	31.41	43.00
13.	98.12	174.00
14.	67.22	25.00
15.	102.02	21.00
16.	25.85	
17.	10.94	
18.	80.20	43.00
19.	8.28	
20.	32.90	
21.		
22.	104.92	
23.	173.67	297.00
24.	30.15	23.00
25.	197.72	
26.	70.05	2.00
27.	74.39	123.00
28.	44.08	116.00
29.	62.10	
30.	94.82	
31.	9.39	
32.	21.00	
33.	20.03	76.00
34.	65.33	
35.	114.64	
36.	71.52	
37.	49.70	39.00
38.	95.33	56.00
39.		
40.	43.91	
41.	89.18	
42.	64.89	99.00
43.		52.00
44.	31.31	
45.	30.14	11.00
46.	13.70	10.00
47.	32.79	
48.		
49.	79.02	
50.	57.70	79.00
51.	116.00	54.00
52.	7.16	
53.	26.78	
54.	14.31	
55.	12.73	
56.	136.77	78.00
57.	23.56	30.00
58.	26.45	9.00
59.	60.62	53.00
60.	69.75	114.00
61.	45.32	23.00
62.	187.06	10.00
63.	15.98	75.00
64.	61.17	
65.	16.06	
66.	41.26	
67.	45.42	51.00
68.	82.05	
69.	51.35	26.00
70.	63.87	
71.	57.42	30.00
72.		
73.	32.13	18.00
74.	34.48	
75.	20.41	
76.		
77.	12.27	
78.	77.56	91.00
79.	26.75	
80.	49.70	74.00
81.	24.56	64.00
82.	28.66	
83.		
84.	11.90	
85.	28.04	
86.	18.90	
87.	13.58	
88.		
89.	38.47	
90.		
91.		
Skupaj:	\$4,589.37	\$2,984.50

Opomba: Društva brez navedene svote vplačila niso uposlala prispevke za mesec oktober do koncem meseca. *Navedena svota vplačila znači v mesecu oktobru prijete prispevke za mesec september. **Navedena svota vplačila znači v mesecu oktobru prejete prispevke za mesec september in oktober.

BLAS NOVAK, tajnik.

VERA IN SOCIALIZEM.

Še vedno jih je cela armada, ki sovražijo socializem v imenu vere, največ v imenu krščanstva. E-ni pravijo, da kristijan ne more biti socialist, drugi trdijo, da socialist ne more biti kristijan.

In vendar stoji v socialističnem programu, da je vera zasebna zadeva.

Ni li to resnično? Je li to morda le kakšna zvijača socialistične stranke? Na svetu je toliko hinavščine! Kamor stopiš, se spotakneš ob njo. Torej je nemara tudi pri socialistih taka past?

Ne! Vera je resnično privatna zadeva. Kdor hoče postati član socialistične stranke, ne bo nikdar vprašan, ali je katoličan ali pravoslav, žid ali mohamedanec, budist ali ateist. Veruj, kar misliš, da je prav.

Nihče te v stranki ne bo silil, da opusti svojo vero, če ti je ljuba; in zaradi verske razlike ne boš manj vreden član. Kot presbiterianec boš užival v stranki enake pravice, kakor če si baptist, šiit, lamaist, ali pa če veruješ v Christian science.

Toda — to ni mogoče! Zakaj imajo socialisti toliko preprirov in bojov z duhovniki?

Res! Takih preprirov in bojov imajo precej. Kljub temu je vera privatna zadeva. Nič se ne izpremenja na tem.

Boje imajo socialisti s tistimi duhovniki, ki napadajo socializem. Kdor je napaden, ima pravico, da se brani. Če pa zmagujejo v takih bojih socialisti, je to le dokaz, da imajo duhovniki slabše argumente.

Glavno v stvari pa je to: Socializem je vprašanje tega sveta. On se bavi s človeško družbo ne tem svetu. Vera pravi, da je njeno kraljevstvo "od drugega sveta." Če bi vsak ostal na svojem, ne bi bilo nobenih karambov in bojov, kajti če si dvoje ljudi ne gre nasproti, se ne bosta nikdar zadel.

Toda zastopniki ver sicer pravijo, da se brigajo za duše in da jim pripravljajo posmrtno življenje; v resnici se pa vedno bavijo z zemljo in hočejo ravnati vse življenje na njej. Tako izzivajo sami spopade.

Socializem skrbi za ljudi. Njegov cilj je najbolj človeško življenje za človeka na tem svetu. Zaradi tega ne sme in ne more delati nobenih verskih razlik. Protestant je človek kakor pogan, u-niat kakor sunit. Boljša družba se more ustanoviti le, če se odstrani izkoriščanje. Ali izkoriščani so ljudje najraznovrstnejših ver.

Rešiti se morejo izkoriščanja delovni ljudi le sami. Bojevati se morajo proti izkoriščanju. V koju odločuje moč. Razdruženi so sla-

bi, združeni so močni. Delavci se morajo združiti. Kot delavci se morajo združiti. Najmočnejši, nepremagljivi bodo tedaj, če bodo združeni po vsem svetu.

Torej morajo zasledovati tako najpopolnejše zedinjenje. Ako ga ne dosežejo, ostanejo slabi, izkoriščevalci bodo močnejši, jih bodo premagovali in nadalje izkoriščali.

Pa prihajajo duhovniki te in one in tretje vere in odvračajo svoje sovornike od združevanja z drugimi verniki.

Ali sme socializem tedaj molčati?

Kdor zamolči resnico, se laže kakor tisti, ki govori laž. Socialisti vedo, da je za delavce le v združitvi rešitev. Lagali bi se, če ne bi belaveem povedali tega. Kadar pa pride kdorkoli, da prepriča združitev delavcev v imenu česar koli, so socialisti dolžni v imenu resnice, da nastopijo proti njegovemu škodljivemu nauku.

Socializem ne uči: V Boga ne smeš verjeti!

Veruj ali ne veruj! To je stvar tvojega prepričanja, tvoje vesti. Ampak vera in brezverstvo nimata nič opraviti z našim gospodarskim in političnim bojem. Tukaj potrebujemo strokovno organizacijo, večši štrajk, potrebujemo volitve. V to pač ni treba mešati Boga.

Prihajajo pa duhovniki in ga mešajo tudi v take reči. Oni so krivi, če nastane tedaj boj in če pride beseda na vero. Zakaj zloraba vere ni vera; zloraba vere torej tudi ni privatna reč.

Nihče med socialisti ne bo zameril duhovniku, če bo izkušal prepričati svoje vernike, da je po smrti večno življenje. O tem imamo lahko raznovrstne nazore. Meni ne škoduje, če veruješ ti v življenje onkraj groba, tebi ne more škoditi, če verujem jaz, da bo priroda snovi mojega telesa porabila za novo stvarjanje, in obema ne škoduje, če pride tretji, pa pravi: Energija je večna; kaj je energija, pa ne vemo.

Zakaj se ne bi mogli vsi trije združiti za gospodarski in politični boj? V stavki smo lahko složni; pri volitvah lahko enako glasujemo. Vero si pa lahko ohrani vsak svojo.

Ali če pridejo, pa pravijo, da se zaradi večnega življenja ne smejo bojevati za boljše življenje na tem svetu, so škodljivi delavstva in odločno jih moramo zavrniti.

Socialisti niso začeli boja z vero, ali zastopniki ver se zaganjajo v socializem in povzročujejo boj. Zato pa nimajo pravice, da se pritožujejo, če dobivajo primerne odgovore na včinoma neprimerne vprašanja.

BUDISTOVSKI ROKOPIS.

Po vzhodu je prevladajoča vera budizem kakor po zapadu krščanstvo. Budizem, čigar domovina je Indija, je premagal bramanizem približno tako, kakor je krščanstvo premagalo Mojzeso vero. Od krščanstva je mnogo starejši, obsega pa različne nauke, ki se popolnoma vjemajo s krščanskimi.

Kakor vsaka vera, ki je količ-kaj razširjena, se je tudi budizem tekom časa razcepil v celo vrsto sekt, ki se med sabo zelo razlikujejo; vsaka pa trdi o sebi, da uči le ona pravi budizem, prav kakor trdi tudi vsaka krščanska sekta o sebi glede na krščanstvo.

Tudi na Japonskem je budizem poleg stare domače vere zelo razširjen in tudi Japonci trdijo, da je ta njih budizem "pravi", medtem ko se v resnici izmed vseh sekt najbolj razlikuje od prvotnega budizma in je najbolj pomešan s tujnimi verskimi elementi.

V japonskem mestu Matsue, v provinci Izumo, je živel priden izdelovalec opank, po imenu Jisuke Nišitani. Njegova družina je imela tekom mnogih generacij neki rokopi, katerega izvor je bil neznan. Zgodilo pa se je, da je prišel sedanji lastnik rokopa na misel, da bi bil morda res kaj vreden. Najprej ga je predložil cesarski univerzi v Tokiju, da je izjavila, da je to posvečen budistični spis iz trinajstega stoletja. Jisuketu so naročili, naj ponese rokopi v zavod Niširen Sect, kjer so ga poučili, da je to originalen manuskript Niširina, ustanovitelj sekte Hokke, ki je spisal to listino v starosti 36 let, namreč leta 1260. Proglasili so ga za tako dragoceno, da so takoj obljubili zanj \$50,000.

Sekta Niširena je zanimiva ter uči, "da je bil le en resnični Buda, luna v popolnih nebesih, — dočim so drugi Bude le njega odsevi kakor odsev lune v vodi."

Druge budistične sekte uče, da se je Buda mnogokrat vtelesil in živel v človeški podobi na zemlji, dasi je Buda Gotama pravi utemeljitelj vere.

Budizem ima precejšnje število pristavev tudi zapadnih dežel, zlasti po Nemčiji, kjer se ga je oklenilo mnogo takozvanih teozofov. Prevedli so razne budistične knjige in izdajajo tudi par časopisov.

NOVO MALIKOVALSTVO.

Stari narodi, ki so ustvarjali bogove, kjerkoli je bil za katerega prostoroček, v zraku in v vodi, na vrhovih gora in v globočinah prepado, v gozdovih in pušćavah, sredi zemlje in v oblakih, so imeli tudi za vojno posebnega boga, ne glede na to, da so se sploh vsi nesmrtniki večalimani vtikali v vojno. In za zmago so imeli celo žensko boginjo.

To je bilo v starih časih, ko se ni Jehova ustvaril človeka po svoji podobi, ampak so bogovi nosili človeško obliko. Bilo je v divjih časih, nad katerimi smo dandanes vzvišeni kakor oblaki nad meglo.

Danes ne poznamo nobenega boga več, ki bi se imenoval Ares, Mars, Thor ali podobno.

Danes imamo veliko civilizacijo, visoko kulturo, najpopolnejšo, od samega boga razdeto, z božjo smrtjo ustanovljeno, z božjim vnebohodom potrjeno vero.

Danes imamo boga ljubezni. Vsi maliki so odpravljani; samo enega edinega boga imamo; samo boga ljubezni.

Samo boga ljubezni?...

Ali se vam ni zdelo, da se je razlegel porogljiv smeh kakor orkan po vsejmirju? Nemara sata-nov smeh?

Samo enega edinega boga imajo civilizirani, kulturni, krščanski narodi, ki nosijo njegovo lice.

Toda kakšen bog je to?

Bog ljubezni! Tako uče svoje otroke, tako pišejo v svojih verskih knjigah.

Sam bog Zebaot živi; Mars je mrtev, in Perun in vsi drugi. Malikovalstva ni več.

Tako pravijo. Ali če je stari bog vojne resnično odstranjen, ni odpravljeno njegovo rokodelstvo, in tudi bog ni odvzel poklicu umora in uboja. Le izpremenili so ga.

Božanske naloge so koncentrirali in dodelili so vse enemu same-mu bogu.

Kršćanski bog ni nič manj bog vojne kakor stari asirski, perzijski, egiptovski, grški, rimski germanski in slovanski bogovi. Le da so bili takrat odseki razdeljeni kakor v kakšnem ministertvu, sedaj pa upravlja eden vse.

Tako naš uče kristjani sami. Oni molijo svojega boga, naj izpolni njih vojaške želje, naj jim blagoslovi puške in bajonete, topove in torpede, kakor jih v njegovem imenu na zemlji blagoslovljajo kaplani in kurati in škofje. Oni molijo, naj jim nakloni uspeh na bojišču, naj jim pomaga pobiti mnogo, mnogo sovražnikov, razdejati mnogo mest, popaliti mnogo vasi, potopiti mnogo ladij.

Oni zahtevajo, naj uniči armade nasprotnikov, ki so njegovi otroci kakor tisti, ki tako prosijo.

Vse to zahtevajo od boga ljubezni.

Vidi se, da verujejo res v vse-mogočnost svojega boga, ker so prepričani, da družji lahko vsa nasprotja v sebi: Neskončno dobroto z neskončno okrutnostjo, neskončno ljubezen z neskončnim sovraštvom.

Ustvarili so si sicer hudo za vse, kar je slabega na svetu, in kakor pozabijo večini na boga, so pozabili na satana. Sicer bi bili sedanjo vojno menda pripisali Luciferju.

Toda zdaj mu je ne morejo več vpisati na rovaš, ker so s svojimi molitvami pokazali, da jo smatrajo za delo svojega boga.

Tudi mesto lepe Nike, grške boginje znage, ni ostalo izpraznjeno: nanj so postavili Marijo, deviško mater božjo, in njo prosijo sedaj za svojo zmago in za poraz nasprotnika.

To vero imenujejo krščansko, najlepšo, najidealnejšo, najpopolnejšo. Sebe imenujejo kristjane. Pa so malikovalci, nič drugačni kakor tisti, katerim so porušili stare malike. Ne novega, velikega, božanskega boga, ampak novega, vse druge v sebi obsegajo-

čega malika so postavili na njegovo mesto.

Če je Kristus res umrl na križu, je umrl zastoj.

OBLETNICA SMOTKE.

Nedavno se je raznesla vest, da slavi letos smotka ali cigara svojo stoto obletnico. Resnica pa je, da je smotka pred sto leti prišla v modo, je pa mnogo starejša. Prvo vest o njej imamo že v 16. veku. Kolumb je videl Indijance, moške in ženske, ki so držali v ustih tleče zvito listje, katerega dim so vdihavali. Španski zgodovinar Gonzalo Fernandez de Oviedo v Valdez omenja smotko leta 1555 in poroča, da kade Indijanci pri svečanih sestankih 6 paleev dolge in prst debele sno-pice nekega lista. Dim vlačijo v usta in ga izpuhajo skozi nosnice ali usta. V Hamburgu je nastala prodajalnica in tvornica smotke leta 1840. V Hamburgu je bilo leta 1855. prepovedano na šetališčih pušiti zaradi dima, ki niso mogle prenašati dima. Zlasti dečkom je bilo prepovedano, kazati se javno s pipicami ali s smotko. Kant omenja smotko že v l. 1798 v svoji antropologiji, ter jo obsoja, češ, da tobak draži živce, pa bodisi da ga kadiš iz pipe ali njuhaš ali po načinu španskih dam pušiš v obliki smotke. No, do leta 1814. je bila smotka na Nemškem še dokaj neznana, a menda je postala baš tega leta modna. Prišla pa je tudi moda pušenja iz Francije. L. 1908. je baje Napoleon kadil na lovu. Napoleonovi španski vojaki so zanesli tobak v Francijo iz Španije. Najbolj so javno pušili francoski gospodiči. Alfred de Musset, francoski pesnik, ki je bil vzornik elegantov, je seveda tudi pušil. Madame de Girard piše l. 1823. da se gospodje na cesti ustavljajo in prosijo druge drugega ognja. Vsak gentleman mora taki prošnji ustreči.

Marsikje je bila smotka prepovedana, ker so se bali, da zaneti požar. Tudi kaznovani so bili ka-

dileci. A končno je smotka zmagala ter je danes glavni užitek duševno delavnih ljudi. Državam današnja tobak milijarde dohodkov in daje dela milijonom ljudi.

PODGANE ČLOVEKOVE PRIJATELJICE.

Malokje se bo našel kraj, kjer bi ljudje imeli ugodno sodbo o podganah; a v bakrenih rovih Michigana uživajo ti glodaleci, ki so sicer tako splošno zaničevani in ki delajo imetju drugod toliko škode, naravnost velik ugled. V bakrenih rovi, več sto čevljev pod zemljo, živi neka vrsta podgan, ki ne zagleda nikdar dnevnice luči in katero imajo rudarji visoko v čisti. Ti podzemski glodaleci so namreč zelo koristni za higieno ter preprečujejo bolezn, medtem ko jih podgane drugod razširjajo, kakor n. pr. črno kugo.

Škode na imetju ne povzročajo te podgane nikakršne, kajti te živali žive sredi skalovja in ne morejo uničiti ničesar. Te podgane so pravi čistilci rogov. Ohranjajo jih čiste in raditega jih rudarji varujejo ter celo rede z ostanki jedil. Podgane so se tako privadile rudarjem, da pridejo v neposredno bližino ljudi, kajti spoznale so, da jih ljudje ne preganjajo kot drugod, temveč, da postopajo z njimi nekako kot z zavezniki.

Seveda se ne sme pri tem prezreti, da je med podgano in podgano sploh velika razlika. Tako na primer spada v družino podgan tudi znani kenguru, s svojim dolgim in močnim repom in s smešno kratkimi prednjimi nogami, ki mu onemogočajo pametno hojo in ga silijo, da se pomika s sami skoki naprej. Po zooloških vrstovih dela gledalec veliko zabave, kar se gotovo ne more reči o naših domačih podganah.

Kako more slovenski delavec misliti, da je socialist, če ne čita Proletarca?

Ameriški Družinski Koledar za leto 1918. JE DOTISKAN.

Sedaj je v vezbi in v najkrajšem času se začne z razpošiljanjem.

Letošnja izdaja ima sledečo vsebino:

Kaj se glasi iz daljave? (Slika) — Pred novim letom (Slika). — Etbin Kristan: V novoletni noči (pesem). — Zmaj kapitalizem (slika). — Mesečni kalendarij. — Vojaški glob. — Revolucija (slika). — Etbin Kristan. Ko je raj bil izgubljen (pesem). — Pogreb žrtve ruske revolucije (slika). — V. J. Dimitrijevič: Eden (črta). — Oton Zupančič: Klie noči (pesem). — Kovač (slika). — Etbin Kristan: Kuj železo! (pesem). — Lakota (slika). — Ivan Molek: Otroci vojne (z ilustracijami). — Vedeževalno steklo (slika). — E. K.: Kri (pesem). — Ruska komisija v Ameriki (slika). — Zvezdasta palača (studija iz predrevolucijske Rusije — z ilustracijami). — Jože Zavertnik: Demokracija (članek). — Fran Valenčič: Metamorfoza (pesem). — Rihard Jakopič (slika). — Izidor Cakar: Rihard Jakopič (studija). — Delo (slika). — Vojanov: Luč (pesem). — Na preži (slika). — Stanyslaw Przybyszewski: Satanova sinagoga. — Kongresni preiskovalni odbor (slika). — E. Kristan: O božiču (povest). — Megleno morje (slika). — Frank Šavs: Zaplota (krajepisna črtica). — Frank Petrič: Nekaj o združništvu (z ilustracijami). — Ivan Molek: Obrnjen svet (tragikomedija). — Zakon človeškega dela (studija). — Tipičen prizor v stavki (slika). — Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj (črtica). — Dr. Karl Slane: Nekaj o sociologiji (studija). — Volilna pravica (članek).

Navedene slike obsegajo vsaka po celo stran. Razum tega ima koledar slike raznih socialističnih klubov in mnogo manjših ilustracij.

KOLEDAR JE TRDO VEZAN.

Znano je, da so se zadnje leto vse tiskarske in založni

Stranka

TAJNIKOM JUGOSL. SOC. KLU. BOV NA ZNANJE.

VSI TAJNIKI jugosl. socialističnih klubov so naprošeni, da uvažujejo sledeče:

I. V kratkem dobe vsi naši klubi od državnih ali okrajnih tajnikov dvoje glasovnic, o katerih vsebini ima članstvo glasovati.

Prva glasovnica vsebuje resolucijo, ki jo je sprejela st. lousška konvencija z ozirom na strankino stališče napram delavskim organizacijam ali unijam. Prevod vsebine se nahaja spodaj. Ta prevod naj tajniki prineso na sejo, kadar bo članstvo o njej glasovalo, tako da bo vedelo, o čem glasuje.

Druga glasovnica imenuje 12 kandidatov, izmed katerih je glasovati za tri. Izvoljeni kandidati bodo uradni zastopniki soc. stranke na vseh mednarodnih socialističnih zborih, ki bi se obdržali v teku sedanje vojne. Imena teh kandidatov so naznačena spodaj.

Termin, do kdaj in kam je poslati rezultat glasovanja, je naznačen na glasovnici.

V slučaju, da želi klub poslati rezultat glasovanja na svoje mesto po tajništvu J. S. Z., mora klubov tajnik to storiti najkasneje do 1. decembra t. l., tako da more tajništvo odposlati glasovnice do 5. decembra, to je datum, do katerega morajo biti vrnjene državnim tajnikom. To velja za rezultat obeh glasovnic.

2. Mnogi hrvatsko-srbski klubi pošiljajo mesto glasovnic resolucije in predloge, ki se nanašajo na kritiko predlogov, ki jih je izdal gl. odbor z ozirom na organizirano preureditev J. S. Z., to je, da se postavi Zveza na stališče avtonomnih sekcij, kar nikakor ne pomeni cepitve Zveze, kakor se to napačno pojmuje.

Vse tozadevne resolucije je gl. odbor na svoji seji dne 13. oktobra odložil, kar je sedaj na dnevnem redu glasovanje in ima članstvo potom glasovnice odločiti, kaj hoče in ničesar drugega. To zahteva parlamentarni red, na podlagi katerega stranka posluje, in katerega se moramo držati vsi.

3. Nekateri tajniki vprašujejo, kaj je z bankami, to je, ali naj odpre banke klub in pošlje Zvezi samo denar, ali naj se pošljejo banke z denarjem vred. V pojasnilo naj služi tole: Napolnjene banke je vrniti tajništvu J. S. Z., kakor je naznačeno na polah, ki so bile poslani z bankami. Te banke bodo odprte v navzočnosti nadzornega odbora, ki izda pozneje v naših glasilih izkaz, koliko denarja je bilo v vsaki banki.

4. Ne pozabite, da je s 1. oktobra vsaka dualna znanja, ki se naroči pri tajništvu Zveze, še več, to je 25c. Kakor je bilo že parkrat naznanjeno, so te znanke za tiste sodruge, katerih žene so članice klubov, h kateremu spada mož član. Do teh znanj so opravičene samo žene, ki opravljajo hišna dela, to je tiste žene, ki so doma in ne hodijo v trgovino. Pri vsaki naročitvi teh znanj, je treba navesti število, koliko se jih želi. Napram temu številu je treba naravno poslati tolikokrat po 5c več, kolikor se naroča znanj, tako da se strinja naročilo z računom.

Tajništvo J. S. Z.

REERENFDUH "F" 1917.

Resolucija z ozirom na strankino stališče napram gospodarskim organizacijam delavstva.

Politična in gospodarska organizacija sta v boju za delavsko svobodo enako potrebni. Zato je nujno, da vlada med tema dvema silama delavskega gibanja — to je socialistično stranko in delavskimi unijami — največja harmonija.

Delavsko gibanje v Zed. državi je naredilo v zadnjih letih na vse strani velikanski napredek. Pomnožilo je svoje članstvo in organiziralo stroke in industrije, ki so bile še neorganizirane. V mnogih slučajih je združilo svojo moč in pojačalo svojo možnost vlad zedinjenja področnih ali sorodnih strok v federativne in industrijske unije. Mnogo unijs se je na svojih sestankih in v glasilih udeležilo razprav o važnih družinskih in političnih problemih delavskega razreda in zavrglo demoralizirajočo politiko, ki jo zastopa narodna meščanska federacija, National Civic Federation. Orga-

nizirani proletariati naglo razvijajo prosvetno in bojno razredno zavestnost.

Resničnost tega napredka je razvidna iz rastoče protiakcije, ki jo izvajajo organizirani kapitalisti v bojih proti unijam. Zboljšanje gospodarskih organizacij pa ne sloni le na teoriji, ampak je posledica izkustev, ki si jih je pridobilo mezdno delavstvo v vsakdanjem razrednem boju.

Socialistična stranka opozarja moč in žene v delavskih unijah na zelo važno nalogo organiziranja neorganiziranih, zlasti organiziranja priseljencev in neizurjenih delavcev brez ozira na pleme, ki se nahajajo v največji potrebi organizirane obrambe, in ki bodo, ako ostanejo neorganizirani, velika ovira napredku in blagostanju delavskega razreda. Socialistična stranka je pripravljena vedno sodelovati z delavskimi unijami, da se neorganizirani organizirajo, in kliče vsem delavskim organizacijam, ki še niso tega izvršile, da odpro na stečaj svoja vrata delavcem svoje stroke in industrije z odpravo vseh napačnih razmer in potežkoč, katerim je članstvo izpostavljeno z namenom, da se organizacije razvijejo eventualno v industrijske, kakor bojne, razredno zavedne in revolucionarne unije, v skladu z razvijajočo se industrijo.

Vpričo dejstva, da ima ameriški kapitalizem v svoji industrijski in politični organizaciji velikansko moč, more delavstvo te dežele doseči zmago le potom močnih, razrednozavednih in strogo združenih organizacij na gospodarskem — in v bojni stranki, na političnem polju, in tako združeno naskočiti splošnega sovražnika.

Dolžnost stranke je podati delavskim unijam moralno in gmotno pomoč v vseh njih obrambnih ali napadalnih bojih proti kapitalističnemu zatiranju in izkoriščanju, za obrambo in razširjenje pravic meznega delavstva in zboljšanje njegovih družinskih razmer.

Dolžnost članov socialistične stranke, ki so člani unij, je, da so aktivni v svojih tozadevnih organizacijah.

Da Ne

REFERENDUM "G" 1917.

Glasovnica za izvolitev mednarodnih delegatov, za slučaj, če pride do mednarodnega soc. zbora v času sedanje vojne.

Glasovati je za tri.

Imena: Victor Berger, B. Boudin, M. Hillquit, G. R. Kirkpatrick, A. Lee, J. H. Maurer, W. T. Mills, P. S. Nagle, Scott Nearing, K. O'Hare, I. St. John Tucker, J. M. Work.

NA ZNANJE.

Fred Quast, tajnik "Pioneers Aid and Support Association" naznanja, da se vrši v nedeljo 11. novembra t. l. velika spominska slavnost, namenjena obuditvi duha med delavci za spomin na one, ki so dali l. 1886 za svoje prepričanje življenje na vesalih.

Začetek ob pol osmih zvečer v Bakery Workers dvorani, 220 W. Oak St.

Fred. Quast, tajnik.

NAROČNIKOM "Družinskih KOLEDARJEV."

Koledarji so dotiskani in sedaj so v knjigovoznici, kjer jih večejo. Nekaj smo jih že tudi naročnikom razposlali. Prosimo pa vse naročnike, naj nikar vedno ne poprašujejo, kdaj jih bodo dobili. Toliko koledarjev se ne more vzeti v par dneh. In tudi potem ko so že enkrat vezani se morajo pustiti par dni, da se platnice nekoliko posuše. Dobili ga bo vsak, kdor ga je dosedaj naročil, ampak seveda še le tedaj, kadar pride na vrsto.

Nenaročenih "Koledarjev" je samo še 900. Toraj kdor ga hoče imeti naj se takoj naroči, da ne bo potem tarna, zakaj da ga nje nismo prihranili.

Upravništvo.

Frank Besjaku, Springfield, Ill. Urednika ni v Chicagu, in zato vam odgovarja upravnik, da vašega dopisa ne bomo priobčili. Vkljub temu, da ste skrajno sitni, je še vseeno škoda, če bi Vas zaprli, list pa ustavile poštno oblast. Če nečete voliti, pa nikar, saj vas nihče ne sili!

LISTU V PODPORO.

Frank Gorene, Fort Smith, Ark. 50c. — John Pauli Bellevue, Ariz. 50c. — Frank Novak, Los Angeles, Cal. 50. — Jacob Rupert, South Fork, Pa. \$1.00.

Skupaj \$ 2.50
Zadnji izkaz 266.53
Vsega skupaj \$269.03

KAKO SE MNENJA MORALA.

Kljub temu, da se pred našimi očmi neprenehoma odigravajo izpremembe, ki jih ne bi mogel niti slepe utapiti, so vendar na svetu ljudje, ki trdno verujejo v nekakšno črno stalnost in si ne dajo te vere vzeti, tudi če jih sujejo nove reči naravnost v nos.

Tako vkoreninjena je vera posebno v stalnost in neizpremenljivost morale. Ljudem se zdi, kakor da je današnja morala nekak večnega, nekak je s svetom samim ustvarjenega in za vse čase enako veljavna.

Z nekim navidezno malenkostnim, a prav zato lahko razumljivim slučajem se lahko pokaže, kako velika zmotna je to. Vsakdo se bo še spominjal, kakšno velikansko razburjenje je zavladalo v dobri družbi, ko se je ples "Tango" razširil iz južne Amerike. Bil je "nemoralen". Tako so pravile fine dame, puritanski gospodje, cerkev in duhovništvo, mukerji vsake barve in policija. Ali "tango" ni bil prvi ples, kateremu se je tako godilo.

Tudi v Evropi in Ameriki se sčasoma izpreminja marsikaj grdega v lepo. Tako n. pr. so smatrali še l. 1824 v Parizu valček za zelo nedostojen ples. V listu "Heur de Lys" je izšel 4. junija 1824 članek "Žalostno pomanjkanje četa za dostojnost" in se je glasil: "Ples, zvan valček ali valse, ki je prišel z Nemškega, je dosegel v veliki meri simpatije višjih pariških krogov. Ne-davno je bilo mnogo balov, pa tudi v

salonih plemstva, kjer so dame, da celo matere plesale valček v naročjih kavalirjev, ki so jim bili povsem tuje osebe. Može so morali gledati, kako se jim drage in spoštovane žene nesramno in prosto vrte z moškimi, ki jim pravzaprav niso prav nič mar. Mi se niti ne upamo ta nemoralni in pogubni ples opisovati natančneje, nego le z žalostjo pribijemo, da je ta ples več moškim in celo ženskam, dasi bi morale biti haš one narodu vzor dostojnosti in kreposti. Duhovščina je v ostalem že dobila naročilo, da s prižne prekorne valček, ki duhove le bega, srca razjeda in duše zastruplja." — Danes pa se pleše valček že povsod brez zgražanja. Tako se zgodi pač tudi drugim novim plesom, ki razburjajo današnje konzervativne duhove.

Pa n e le s plesi, temveč z vso moralo je tako. In ne le z moralo, ampak z vsemi razmerami, ki nastajajo le, da se izpreminjajo in unikajo drugim. To ni težko razumljivo, ampak žal do mnogo ljudi noče priznati, kar jim kažejo oči. Zato tudi po nepotrebnem sovražijo socializem.

Češki Japonci.

Iz kronike češkega zgodovinarja Hakeja izveva prav lično dogodbe. Češki stanovni so odposlali nekoga v Rim udanostno adresno in jo podpisali s svojimi imeni. Ime samo pa jim ni zadostovalo in da kažejo avtentičnost svojih podpisov je podpisal poedini: ja pan z Rožemberka, ja pan z Kolovrat itd. Papež je bil nad to vdanostno adresno močno vesel in je odgovoril v buli. Naslov pa je delal pisarniškim uradnikom papeže kurije mnogo preglavice, mislili so, da je oni japan, ki je stal pred vsakim imenom, titulatura čeških plemičev in so napravili potem naslov: Ad Japonos regni Bohemiae (Japoncem češkega kraljestva).

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu septembru 1917.

Država	Mesto	Marke	Izjeme	Dualne	Dobitki	Stranki	Državni	Zvezi
Ark.	Huntington	24	8	4	4.80	\$ 1.20	\$ 1.20	\$ 2.40
Colo.	Pueblo	20			4.00			2.00
	Camp Shumway	25			5.00	2.25	2.25	2.50
Ill.	Sesser	28			7.05			4.25
	Virden	20			4.00			2.00
	Ziegler	75			15.00			7.50
	Chicago, 6.	100			20.00			10.00
	Chicago, 60.	50			10.00			5.00
	Springfield	34			6.80			3.40
	W. Frankfort	30			6.25			3.25
	Staunton, 168.	10			2.00			1.00
	Staunton, 110	27			5.40			2.70
	Johnston City	17			3.40			1.70
	La Salle	30			9.25			6.25
	Waukegan	39	12		7.80			3.90
	Benld	24			4.95			2.55
	Witt	16	8	4	3.20	25.00	25.00	1.60
Ind.	Clinton	13			2.60			1.30
	Gary	50			10.00	3.15	3.15	5.00
Kans.	Kansas City	24			4.80			2.40
	Skidmore	13			4.75			3.30
	Edison	35	12		7.00			3.50
	Mineral	10			2.00			1.00
	Frontenac	3			1.85			1.55
	Franklin	25			5.00			2.50
	Radley	5			1.00	5.75	5.75	.50
Mich.	Detroit, 61	100			20.00	5.00	5.00	10.00
Mo.	St. Louis	50	10		10.00	2.50	2.50	5.00
Mont.	Red Lodge	12			2.60	.60	.60	1.20
Minn.	Chisholm	60	20		12.00	3.00	3.00	6.00
Ohio	Glencoe	18			3.78			2.70
	Bellaire	20			4.20			2.00
	Akron	49			10.00			4.90
	Euclid	8			1.60			.80
	Maynard	16			3.36			1.60
	Piney Fork	20			4.24			2.00
	Collinwood	48			11.25			6.05
	Yorkville	16			3.36			1.60
Pa.	Cleveland, 27	80	20		16.80	13.75	16.50	8.00
	Farrell	200	15		40.00			20.00
	Wick Haven	40	10		14.25			10.25
	Bishop	27			6.15			3.45
	South View	24			4.80			2.40
	McKees Rocks	30			6.00			3.00
	Whitney	9			1.80			.90
	Moon Run	52	4		10.40			5.20
	Canonsburg	60			17.00			11.00
	Broughton	22			4.40			2.20
	S. S. Pittsburgh	20			10.25			8.25
	Bentleyville	18			12.70			10.90
	McKeesport	20			4.00			2.00
	Pittsburgh	20	10		4.00			2.00
	Burgertown	13			2.60			1.30
	Primrose	8			1.60			.80
	Meadowlands	17			3.40			1.70
	Fitz Henry	20			4.00			2.00
	Sygan	15	10		3.00			1.50
	Hermine, 69	13	9		2.60			1.30
	Lawrence	18	6		3.60			1.80
	White Valley	43			15.10			10.80
	Pitco	24			4.80			2.40
	Large	19			3.80			1.90
	Forest City	20			4.00			2.00
	Homer City	21	4		11.88			9.78
	W. Newton	11			2.20			1.10
	Ellsworth	36	6		7.70			4.10
	New Brighton	40			8.00			4.00
	Ambridge	35			7.00	44.75	44.75	3.50
W. Va.	Milburn	10			2.00	.50	.50	1.00
Wash.	Roslyn	15			3.00			1.50
	Seattle	25			5.00	2.00	2.00	2.50
Wis.	Milwaukee	87	10		13.55			9.20
	Kenosha	75			15.00			7.50
	W. Allis	40			8.00	10.10	10.10	4.00
Wyo.	Cumberland	7			1.40			.70
	Rock Springs	45	20		9.00	2.60	2.60	4.50
Org. N.	196				.25			.25
Org. N.	71				5.25			5.25
Org. N.	60				.50			.50
Org. N.	114				1.25			1.25
Org. N.	77				3.00			3.00
Org. N.	16				3.75			3.75
N. Flentek					5.00			5.00
Skupaj		2443	58	140	\$557.89	\$122.15	\$124.90	\$310.82
Znamk na roki dne 1. septembra								83
Naročenih od stranke v septembru								3,000
Razpečanih v septembru								2,083
Na roki dne 30. septembra								640
Izjemnih znamk na roki dne 1. sept.								589
Razpečanih v sept.								58
Na roki dne 30. sept.								531
Dualnih znamk na roki dne 1. sept.								781
Dano klubom v sept.								140
Na roki dne 30. septembra								641

Tajništvo J. S. Z.

Zdravilo zoper kašelj.

Kedar potrebujete zdravilo zoper kašelj, tedaj potrebujete dobrega. Nikoli se nebojte zmotiti, če zahtevate dobro preiskušeno in učinkovito zdravilo, znano kot

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balsam za pljuča). Ne rečite samo: "Želim nekaj za moj kašelj." Navadite se zahtevati zdravilo po njegovem poimenu, da se izognete nadomestitev. Zadnjih 37 let je Severov Balsam za pljuča uspešno zdravil kašelj in prehlade in take bolezni, katerih prvi pojavi so kašelj, kot na pr. kašelj pri influenci, vnetju sapnika, oslovskem kašlju, hripavosti in vnetju grla. Isti je izvrsten za odrasle in otroke.

Cena 25 in 50 centov. — V lekarnah vsepovsod.

Severa's Cold and Grip Tablets

(Severove Tablete zoper prehlade in gripo) so znane, da preprečujejo prehlad v najkrajšem času.

Severova družinska zdravila so naproday v lekarnah vsepovsod. Zahtevajte "Severova" po njihovem poimenu. Če jih ne morete dobiti v domači lekarni, naročite jih naravnost od

W. F. SEVERA CO.,
Cedar Rapids, Iowa

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsak človek mora

Dva izleta na Rusko.

Črtice s potovanja. Spisal A. Aškerc.

S potovanjem je nekaj posebnega. Kraji so, mesta in dežele, ki te zanimajo samo enkrat, prvič, katerih na drugikat izlaska ne bi šel več gledat. So pa zopet kraji in kote na naši pisani zemlji, ki te vedno in vedno privlačijo k sebi. Marsikaj je tako krasno, prelesto in prijetno, da bi najraje kar tam ostal, ko bi — mogel in smel. Privlačnost katerega kraja ima svoje različne vzroke, ki jih ni vselej lahko analizirati. Včasih so taki vzroki čisto individualni, osebni, odvisni od razpoloženja popotnikovega. Marsikak kraj, ki nam je v mladosti sila ugajal, ne napravi na nas v starejših letih morebiti nikakega posebnega vtiska več.

Švica je brez dvoma ena najzanimivejših dežel v Evropi. Kdo bi ne občudoval njenih visokih planin, med katerimi se zrealizirajo zelenomodra jezera! Na najvišje gore se pelješ lahko složno po železnicah in na vrhovih, nad 2000 m visokih, stanuješ v palačam podobnih hotelih. Kamor se obrneš v svobodni deželi Telloy, povsod sama ugodnost, sam komfort. Nosijo te tako rekoč na rokah, seveda za denar, saj je tukaj turist bolj nego kje drugje, najdragocenejši — "blago." Švica je dežela, v kateri je "Fremden-industrie" na vrhuncu razvoja. In vendar — vsa čast poštenim Švicarjem! — nalašč ne bi šel več na Rigi, ne na "Jungfrau," ne na Pilata.

Ali Carigrad — to je kaj drugega! Ko bi imel časa in denarja, ne rečem dvakrat, da ne bi hotel še pogledati s hriba Bulgurlua nad Skutarijem v Mali Aziji tja preko Bospora na čarobni Bizanc, izmed katerega moli proti sinjemu nebu stotina belih, vitkih minaretov.

Kajpada bi še rad kdaj gledal tudi z Džambas-tepéja v Plovdivu po Mariški ravnini in šetal se po modernih bulvarjih sofijskih. Takisto še upam kdaj uživati prelepi razgled z belgrajskega kalemejdana po ponosnem Dunavu.

Kdo bi mogel pozabiti klasično Italijo, če jo je prepotoval tja doli do Vezuva in Caprija! To je dežela, ki ji na svetu ni para. "Vedere Napoli, e poi — mori!" je sicer šaljiva besedna igra, ki pa v hiperbolični obliki izraža hrepenenje vseh tistih tisočev milijonov ljudi, ki so že kdaj videli naravne in umetniške krasote Apeninskega polotoka in jih želijo še večkrat videti in zopet videti. Benetke, Florencia, Rim, Neapolj, Pompeji, Capri to so po geografiji sicer italijanski kraji, ali po pomenu, ki ga imajo v evropskem duševnem življenju, v vsem našem mišljenju in čustvovanju, so ti kraji mednarodni, so svojina vsega kulturnega sveta. Da, rad bi še gledal izpred Michelangelovega spomenika tam gori pri S. Miniato doli na brezprimerno lepo mesto ob Arnu; hotel bi še naučiti se večernega Rima tam izpred monumenta Garibaldijevega na Janikulu; hotel bi še enkrat diviti se z morja amfiteatralno razprostranjenemu se Neapolju; hotel bi še kdaj videti otok Capri in mesto Sorrent; hotel bi še pred vrati mrtvih Pompejev piti rujne "lacrimae Christi"...

Leta 1901. meseca septembra sem bil napravil svoj prvi izlet na Rusko. Rusija ni Italija. Rusko nebo ni tisto modro, čisto nebo laško. Potovanje po Ruskem samo na sebi ni niti iz daleka tako prijetno kakor po Apeninskem polotoku ali kakor po Švici. In vendar sem moral takoj drugo leto (1902.) zopet na — Rusko! Nekaj me je gnalo nazaj "čez mejo." Kaj je bilo to? Nekaj je bilo, česar drugod nikjer nisem našel niti občutil.

V Italijo in v Švico sem bil potoval kot človek, na Rusko pa pred vsem kot Slovenec, kot Slovan. In Rusija je slovanska država.

Vsaakega zavednega Slovana mora pač zanimati, kakšna je ta največja slovanska dežela, kjer je Slovan sam svoj, — v pravem pomenu besede — absoluten gospodar. To zanimivo deželo videti, je bila tiha želja moja že na šolskih klopetih.

Da pa me čitatelji ne bodo krivo razumeli, moram jim kar iz začetka podreti neko iluzijo. Slovenec, ki potuje na Rusko, nikar ne misli, da ga bodo Rusi bogve kako prijazno sprejemali, ker je Slovenec in Slovan. Ne! Rusi se ne zavedajo svojega slovanstva in tisti meri kakor n. pr. Čehi. Tudi so nam glede nlemenskega sorodstva bližji Hrvati in Srbi, ki so, mimogrede rečeno, tudi bolj goreči in temperamentnejši nego Rusi. Ali vendar se čutiš, če potuješ med Rusi, doma. Že zavest, da vlada in zapoveduje na Ruskem edino le Slovan, napolnjuje tudi skromnega Slovanca s ponosom. Kot Slovan se čutiš z Rusi, vred eno dragega. Povsod ti zveni na uho krasni, blagoslavni in mogočni, našemu narečju tako sorodni in podobni ruski jezik, ki ga govori nad 85 milijonov naših bratov! V območju tega jezika se počutiš tudi kot Slovenec popolnoma domačega. To je naš bratovski jezik, ki vlada vso ogromno prostranstvo od Visle do Tihega oceana, od Ledenege morja pa do Indije! Moč in oblast tega bratovskega jezika, v katerega čarobnem krogu se nahajaš, bržko prestopiš rusko mejo — to je v prvi vrsti tisto, kar mora vsakega Slovanca privlačiti, da potuje med brate Ruse. Temu momentu pridružuje pa se potem seveda še topografske in etnografske posebnosti Rusije, njeno narodno življenje, literarne in umetniške znamenitosti in sploh vse, kar ima sestra Rusija za Slovanca narodno izvirnega in zgodovinsko znamenitega v svojih velikih mestih na severu in jugu.

Bil sem torej dve leti zaporedoma na Ruskem. Videl sem najvažnejša mesta od Petrograda do Tiflisa. Ako pa pričakuje čitatelj, da najde morebiti na teh listih obširen potopis, se moti. Saj sem že povedal, da sem bil tja dvakrat samo — izletel. Kar morem povedati, to so samo površne črtice z mojega potovanja, ki je oboje skupaj obsegalo samo približno osem tednov.

Govoriti hočem samo o tem, kar sem videl, sam doživel. Kdor hoče Rusijo natančneje spo-

znati, mora potovati tja sam, povrhu pa še poučiti se o njej iz obširnih in temeljitih "potovoditeljev." Pred vsem pa bi bilo treba poznati zgodovino in literaturo ruskega naroda.

(VARŠAVA. — SKT.-PETERBURG. — MOSKVA. — KLJEV.)

"Haben Sie was zu wechseln?" — s temi praktičnimi besedami me je sladko pozdravil na poljski postaji Trzebinia dne 2. septembra zvečer krivonos, v dolg, talarju podoben kaftan oblečen potomec očaka Abrahama, bržko sem stopil iz kupa. Sivobradi Hebrejci je menda ovolal, da se popeljem odtoč proti Granici na Rusko, zato mi je ponudil svojo menjalnico, katere pa nisem več potreboval, ker sem bil že na Dunaju zamenjal goldinarje z rublji.

Toliko da sem imel časa povečerjati, pa smo že oddrli proti ruski meji, ki ni bila daleč.

Bila je že temna noč — okoli devete ure — ko je obstal naš vlak na prvi ruski postaji, v Granici.

Nisem bil prvokrat stopil čez avstrijsko mejo. A vsakokrat, kadar stopiš na "tuja" tla, prevzame te nehoti neko posebno čustvo radovednosti. Z največjo napetostjo pa sem pričakoval prve ruske postaje. To se pravi: v Granici stojimo na poljski zemlji, samo država je ruska.

In na prvi ruski postaji je najnujnejše opravilo — pasport ter pregledovanje prtljage. Ko je dovršeno to, potem smeš šele večerjati ali misliti na daljno vožnjo. Pri nas se pripovedujejo vsi strašne bajke o drakonskih propisih glede potnega lista in glede revizije kovčegove vsebine. No, kar se mene tiče, sem prestal vso proceduro brez strahu in slabe vesti. Oddavši svoj "pasus" pri vrtilih stoječemu žandarju, sem vstopil v veliko, električno razsvetljeno mitniško dvorano, kjer so nam pregledovali finančari naše stvari. Ker v trebuhu mojega skromnega čemodana (ruski izraz za kovčeg) ni ležalo nič "prevedanega" razen obleke in perila, sem lahko prestal mejni izpit: a kje je moj — potni list?

"Poidite v miru bojem pit čaj v restavracijo. Ko zaslišite "tretji zvonok" (t. j. ko pozvojni za odhod vlaka tretjikrat), vstopite v vlak — in tam se vam vrne pasport!" Tako so mi rekli v mitnici. Hrašč! Sedel sem dobri dve uri v velikem in lepem "buffetu," pil čaj ter opazoval in gledal. Granica je vas, a kolodvor je precej velik in prostran. Kar me je iznenadilo na prvi hip, to je nenavadna snažnost, ki sem jo videl povsod, kamor sem se obrnil. Že prvi korak v Rusijo napravi na "zameica" v tem oziru najugodnejši vtisk.

Okoli sebe slišim govoriti ruski, poljski, nemški in vmes franeoski. Potnikov ni baš veliko. Pijem čašo za čašo narodne ruske pijače in vsaka mi diši boljše, zlasti, ker je zunaj hladno, deževno vreme.

Tretji zvonok — in že sedim prvokrat na ruskem vlaku. Sedim in čakam, kdaj se pomaknemo proti Varšavi. Toda, kje je moj potni list? Aha, je že tu!

"Vi ste g. A. A.?" me vpraša policijski uradnik pred kupejem, držeč v svoji mapi debelo zbirko potnih listov raznih držav in barv.

"Da!" — in pasport je spet v mojih rokah. Hvala Bogu, zdaj imam spet pri sebi črno na belem potrdilo o svoji identiteti! Naj se predrzne kdo dvomiti, da jaz nisem — jaz! Kaj mi niso v Ljubljani potrdili, da sem jaz tisti, čigar "lepa" zunanjsčina je tako imenitno točno in plastično opisana v tej važni knjižici? Starost, stan, bivašče, oči, lasje, nos, usta... vse se vjemja prekrasno! In če bi morebiti še sam, kdaj podvomil, sem li jaz v resnici — jaz, treba mi je samo pogledati v svoj potni list — in vera v samega sebe se mi povrne. Vrh tega pa je tudi ruski generalni konzul na Dunaju vse to potrdil s svojimi podpisom in pečatom ter s tem izjavil, da sme A. A. potovati v Rusijo. Vse je torej v najlepšem redu. — "Plackarto" sem si tudi kupil pri blagajni, tako da mi mojega sedeža v II. razredu ne more nihče vzeti. Konduktor mi je prečaral sedež v postelji, na katero položim svoje trudne kosti, in — lahko noč! Brzovlak že leti v črno noč...

Zbogom, Evropa! Zdalj smo v Rusiji... Legel sem, a spati nisem mogel več nego kak dve uri. Najzanimivejše postaje pred Varšavo, Čenstohova z njegovo slavno božjo potjo, nisem mogel videti, a ko se je začelo svitati, smo leteli preko monotonske ravnine, po kateri so se vrstila ob progi dolga razorana polja z gozdi in naselbinami. Majhne, neznatne postaje, pred katerimi stoje zaspani, zehajoči uslužbenci, švigajo mimo nas. Tupatam se zablika ob robu brezovega gaja kak plemiški gradič, samotna farma katerega poljskega žlahtiča. V daljavi moli proti nebu po kak cerkven zvonik. Čimbolj pa se bližamo Varšavi, temveč je videti modernih "tornjev," tovarniških dimnikov, iz katerih se vije melanoljski sivi dim, zlivajoč se v zraku z jutranjo meglo. Tupatam se dvigajo jate vran in drugih mi neznanih ptic. Po globoko zarezanem blatnem kolovozu se guga tod in ondod kak kmečki voz... Zadnje večje mesto pred Varšavo so Skierniewice, kjer je stoloval v prejšnjih časih primas nadškof poljski. Tukaj je velik grad familije Paskiewicz, sedaj carjeva last... Fabriških dimnikov je videti čimdalje več — in ob polsedmih zjutraj smo dospeli v dvorano takozvanega dunajskega kolodvora v stolici kraljevstva Poljskega, v Varšavi. (Dalje prihodnjic.)

Ako pustiš suknjo na klopi, pa greš proč, se ne smeš pritoževati, če ti je ukradena. Ako odpreš vrata v parlamente sam tistim, o katerih veš, da ti bodo v zbornicah pletli biče, se ne smeš pritoževati, da si tepen.

Čemu se tako hitro starate?

Motite se, če mislite, da je neupogljiv zakon narave, ki bi dolekal, kedaj ravno naj se človek postara. Postaranje človeka se pred vsem opira na način. Kakega je kdo živel. Ljudje se starajo, ker so njih telesne celice zastarupljene. Če hočete torej to neupogljivo odpraviti oziroma izboljšati, morate pred vsem odstraniti vse slabe, strupene snovi iz prebavnih organov. V to svrhu pa jemljite znano Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To zdravilo vedno pomaga če ste zabasani, če imate neprebavo, glavobol, če ste nervozni; pomaga v obče pri vseh drugih želodčnih neprilikah. To zdravilo lahko dobite v vsaki lekarni. Cena istemu se je podražila. Pomislite, da je v teh časih vsako ceneno zdravilo manj vredno in slabše kot v prejšnjih časih. Vsled tega odklanjajte vsa zdravila, ki so po ceni in odločno zahtevajte: Trinerjevo ameriško grenko zdravilno vino (Triner's American Elixir). Če morda potrebujete v resnici kako uspešno zdravilo za odpravo revmatizma, nevralgije, hrbtobola, otiskov, izpahkov, oteklin itd., zahtevajte vedno Trinerjev Liniment. Dobiva se v lekarnah: Jos. Triner, izdelujoči kemist, 1333-1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Advertisement.)

"Ali sem že poslal zaostalo na ročnino za "Proletarca"?"

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravlilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živijo bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakle slabosti ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojake, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. J. Stepina

predsednik. AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

Nov naročnik na Proletarca postane nov bojevnik za osvoboditev delavstva.

Ako čitaš Proletarca, pa spošmaš, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se raulil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

CARL STROVER

Attorney at Law.
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.
133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebnice kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenice prejnate zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalatelja zasluži popolno zaupanje in čiščenje od strani številnih odjemalcev. Malo povzame cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Braillo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsa prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okoli priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žleodu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti žleodec in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen breg zlotovnih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno začrude vino. V zadevi zabasnanosti, neprebavnosti, glavobola, polglavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rado nadlegujejo ženske ob preembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrplosti gležnjev in drugih, mištrajev, in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščenj in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejša nagrada so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.

SORO

Prisrpen po načinu, ki ga je rabil star moder menih

SORO

se je izkazal čudovito uspešno za krče želodcu in rebumu, bole nrat, naduho, glavobol, izgubo teka, prehlad v glavi, itd. itd.

Prisrpi ga ista kompanija, ko dela glavni "Pain Expeller" staro vredno sredstvo za vdrgnenje. Pameten človek ima eno steklenico vedno pri rokah. 50c in 65c v vseh lekarnah, li pa pri F. AD. RICHTER CO. 14-80 Washington Street, NEW YORK

MODERNA KNJIGOVZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNI PODPORNI JEDNOTE.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 3657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.